

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА
ШЕВЧЕНКА**

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ

В'ячеслав ШОВКОВИЙ, Юлія ЛАВРЕНЧУК

**ПРАКТИКУМ З МЕТОДИКИ
НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В
ШКОЛІ**

Київ 2022

Шовковий В. М., Лавренчук Ю. С. Практикум з методики навчання української мови в школі / В'ячеслав Миколайович Шовковий, Юлія Сергіївна Лавренчук. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2022. – 97 с.

*Рекомендовано вченою радою
Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка.*

Протокол №2 від 27 вересня 2022 року.

РЕЦЕНЗЕНТИ: **Олеся Любашенко**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри методики викладання української та іноземних мов і літератур Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Валентина Черниш, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, методики викладання іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій Київського національного лінгвістичного університету.

Дмитро Сизонов, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри стилістики та мовної комунікації Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

© В.М.Шовковий, 2022 рік
© Ю.С. Лавренчук, 2022 рік

ЗМІСТ

ТЕМА 1. МЕТОДИЧНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ. ЦІЛІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	4
ТЕМА 2. ЗМІСТ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ШКОЛІ	4
ТЕМА 3. ПІДХОДИ ТА ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ШКОЛІ	6
ТЕМА 4. МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ШКОЛІ	6
ТЕМА 5. ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ШКОЛІ	6
ТЕМА 6. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ФОНЕТИКИ ТА ОРФОЕПІЇ	7
ТЕМА 7. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЛЕКСИКОЛОГІЇ ТА ФРАЗЕОЛОГІЇ ..	13
ТЕМА 8. МЕТОДИКА РОЗВИТКУ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ УЧНІВ ...	17
ТЕМА 9. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МОРФЕМІКИ ТА СЛОВОТВОРУ	23
ТЕМА 10. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЧАСТИН МОВИ.....	27
ТЕМА 11. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОРФОГРАФІЇ.....	36
ТЕМА 12. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СИНТАКСИСУ ТА ПУНКТУАЦІЇ ...	41
ТЕМА 13. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СТИЛІСТИКИ	49
ТЕМА 14. МЕТОДИКА РОЗВИТКУ УСНОГО МОВЛЕННЯ.....	55
ТЕМА 15. МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ.....	64
ТЕМА 16. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	74
ТЕМА 17. ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ШКОЛІ ...	75
ТЕМА 18. ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТА СТРАТЕГІЧНО-ДІЯЛЬНІСНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	77
ОРІЄНТОВНІ ТЕМИ КУРСОВИХ РОБІТ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	84
СПИСОК ПРОПОНОВАНИХ ДЛЯ АНАЛІЗУ ПІДРУЧНИКІВ	86
ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ У ПІДРУЧНИКАХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	87
ОРІЄНТОВНІ ТЕМИ УРОКІВ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	94

Практикум з методики навчання української мови в школі покликаний сформувати у студентів здатність та готовність застосовувати теоретичні знання з методики навчання української мови на практиці:

- поглибити знання закономірностей розвитку особистості, вікових особливостей учнів, їхньої психології; сформувати вміння враховувати психологічні особливості учнів у процесі навчання;

- сформувати вміння реалізовувати цілі навчання української мови, аналізувати зміст навчання; складати календарно-тематичний план;

- поглибити знання про підходи, принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання української мови в закладах загальної середньої освіти, сформувати вміння аналізувати реалізацію підходів, принципів, методів, технологій навчання; вміння застосовувати підходи, принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми у процесі розроблення навчальних матеріалів;

- поглибити знання про філологічні й дидактичні засади навчання української мови мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови;

- навчити студентів формувати в учнів мовну, мовленнєві, соціокультурну, навчально-стратегічну компетентності;

- навчити студентів працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати в освітній діяльності сучасну наукову інформацію;

- розвивати у студентів творчо-критичне мислення, вміння креативно використовувати різні теорії й досвід (український, закордонний) у процесі вирішення професійних завдань;

- формувати вміння реалізовувати теоретичні й методичні засади навчання української мови і літератури для виконання освітньої програми в базовій середній школі.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ШКОЛІ

ТЕМА 1. МЕТОДИЧНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ. ЦІЛІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Ознайомтеся з Програмою з української мови:
<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>

Завдання 1. Проаналізуйте один змістовий модуль підручника з української мови (с. 38-44), встановіть: 1) наскільки повно в ньому реалізуються ключова мета та завдання (за програмою) навчання української мови в школі; 2) визначте, наскільки повно імплементуються у змістовому модулі підручника компетентності, передбачені програмою.

Завдання 2. Сформулюйте навчальну (охопіть формування знань, навичок та вмій), виховну та розвивальну цілі уроку української мови (урок на вибір студента).

ТЕМА 2. ЗМІСТ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ШКОЛІ

Ознайомтеся з Програмою з української мови:
<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>

Завдання 1. На прикладі одного змістового модуля проаналізуйте імплементацию в підручнику чотирьох змістових ліній: мовної, мовленнєвої, соціокультурної, діяльнісної. Визначте, наскільки повно представлені ці змістові лінії в теоретичному блоці та у вправах. Встановіть ступінь інтегрованості змістових ліній у вправах.

Завдання 2. Складіть тематичний план до 1 змістового модуля. Продемонструйте інтеграцію мовної, мовленнєвої, соціокультурної та діяльнісної змістових ліній в календарно-тематичному плані.

№	Тема	Мовна з.л.	Мовленнєва з.л.	Соціокультурна з.л.	Діяльнісна з.л.
1	Прийменник як службова частина мови.	Прийменник як засіб зв'язку слів у словосполученні й реченні.	Складання розповіді про знайому людину, зовнішній	Традиція сусідства.	Планування навчальної діяльності та реалізація плану.

		Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника.	вигляд якої видається вам досконалим. Визначення ролі в тексті службових частин мови, зокрема прийменників		
2	Розряди прийменників за будовою та значенням	Види прийменників за будовою. Непохідні й похідні прийменники. Написання похідних прийменників разом, окремо та через дефіс.	Редагування речень, у яких допущено помилки у вживанні прийменників (<i>у три години дня; консультація по фізиці; не прийшов із-за хвороби</i>). Складання усного висловлювання з правильним вживанням прийменникових конструкцій.	Метафори в українській мові.	Пошукова автономія (учні самостійно шукають правильні прийменникові конструкції).
3	Синтаксичні функції прийменників	Синонімічні й антонімічні прийменники. Прийменниково-іменникові конструкції в ролі членів речення.	Складання висловлення-роздуму «Від споживацького безглуздя довілля треба берегти» з використанням антонімічних прийменників.	Українська мова – дух українського народу. Відображення в мові національності українців.	Самооцінка результатів навчальної діяльності. Рефлексія (учні роблять самооцінку: наскільки добре вони засвоїли матеріал, які мають прогалини).

ТЕМА 3. ПІДХОДИ ТА ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ШКОЛІ

Завдання 1. На прикладі одного змістового модуля підручника продемонструйте реалізацію основних підходів до навчання української мови в школі (компетентнісного, комунікативного, системно-структурного, інтегративного, диференційованого, соціокультурного).

Завдання 2. На прикладі одного змістового модуля підручника продемонструйте реалізацію принципів навчання української мови в школі.

ТЕМА 4. МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ШКОЛІ

Завдання 1. На прикладі одного змістового модуля підручника проаналізуйте імплементацію методів навчання української мови. Визначте, яких методів бракує. Запропонуйте вправи / завдання, інші прийоми навчання, які розширили б діапазон використання методів навчання.

Завдання 2. Розробіть фрагмент уроку, продемонструвавши різні засоби навчання.

ТЕМА 5. ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ШКОЛІ

Завдання 1. Проаналізуйте два змістові блоки або параграфи підручника (один з 5-7 класу, другий – з 8-9 класу). Встановіть та прокоментуйте, наскільки повно враховані вікові особливості учнів.

Завдання 2. Розробіть по 2-3 вправи до однієї з тем – «Застарілі слова. Неологізми», «Однозначні, багатозначні слова», «Офіційно-ділова лексика», «Рід іменників», «Ступені порівняння прикметників» – для 6 класу та для 8 класу (як повторення). Врахуйте психологічні особливості учнів.

ТЕМА 6. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ФОНЕТИКИ ТА ОРФОЕПІЇ

Методична характеристика вправ / завдань

Схарактеризуйте наведені нижче вправи / завдання.

Завдання 1.

Шукаємо відповіді на запитання:

- 1 Для чого людині потрібно знати звуки мови?
- 2 Наскільки важливо бути уважним до вимови кожного звука?
- 3 Що спільного у словах айфон, диктофон, смартфон, телефон?
- 4 Чому важливо, користуючись цими приладами, дотримуватися правильної вимови?

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 76.

Завдання 2.

- 187** Прочитайте текст. Висловте згоду чи незгоду з позицією голосних звуків. Відповідь ілюструйте прикладами. Розіграйте діалог між дзвінками і глухими приголосними.

Міркували якось звуки в слові,
Ті, яким наймення — Голосні,
Що вони найважливіші в мові,
Що вони озвучені одні.

Кожен склад утворюється ними.
Завжди ставлять наголос на них.
Недаремно ж звуться Голосними!
Інші звуки всі — при Голосних.

А. Бортняк

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 78.

Завдання 3.

- 188** Назвіть різні приголосні звуки в парах слів. Які звуки допомагають нам розрізнити за смыслом слова? Доберіть дві-три пари інших слів, які розрізнялися б лише одним голосним чи приголосним звуком. Назвіть усі приголосні у виділених словах. До яких частин мови належать ці слова?

Галка — балка; калина — малина; стан — стань; сон — тон; голос — колос; ми — ви; річ — ніч; дим — дім.

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 79.

Завдання 4.

- 195** **I** Позначте наголос у поданих словах. Які труднощі виникли? Від чого залежить значення виділеного слова? Висловіть припущення про те, який наголос в українській мові — рухомий чи нерухомий (сталий).

Багаття, верба, видноколо, оберіг, олень, замок, земля, земле, кишеня, колесо, колія.

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 82.

Завдання 5.

- 213** Запишіть слова, подані у транскрипції. Схарактеризуйте приголосні звуки.

[син] — [син']; [стан] — [стан'], [ра́са] — [р'а́са], [сад] — [с'ад'].

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 88.

Завдання 6.

- 216** Розподіліть слова у дві колонки:
- слова з уподібненням приголосних, що можна перевірити за допомогою зміни форми слова або добором спільнокореневих слів;
 - слова, написання яких можна перевірити лише за орфографічним словником.

Якби, полегшення, вогкий, екзамен, мигтить, дігтяр, екзотика, боротьба, нігтик, кігті, бігцем, Вишгород.

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 89.

Завдання 7.

- 218** **I** Складіть карту пам'яті «Приголосні тверді й м'які, дзвінкі й глухі».
- II** Складіть і запишіть троє-четверо речень, усі слова в яких починалися б однаковими буквами.
- III** Прочитайте текст. Чи всі принади липня назвала авторка? Напишіть продовження тексту або опишіть принади осені.

Липню принад не бракує. Гаряче сонце і прохолодні роси. Терпкі вишні й солодка малина. Бурхливі грози й тихі вечори. У липні минає маківка літа. І саме в липні починають бігти наввипередки з сонцем соняшники (А. Акуленко).

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 89.

Завдання 8.

223 Визначте кількість звуків і букв у словах. Чи завжди кількість букв і звуків збігається? Чому?

Ялинка, свято, духмяний, заява, в'юн, юнак, любити, єднати, гравюра, поєднання, сьомий.

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 92.

Завдання 9.

231 Запишіть речення, уставляючи, де потрібно, м'який знак. Схарактеризуйте приголосні у виділених словах. Поясніть, як ви розумієте вислів, який найбільше сподобався. Розкажіть, як ви намагаєтеся уникати помилок. Чи трапляються на цьому шляху перешкоди? Як ви їх долаєте?

1. Той, хто *робит..* помилки, — попереду того, хто не робит.. нічого. Помилки, *якщо* їх визнавати, обертают..ся з утрат на здобутки (*М. Дочинець*). 2. Що *біл..ше* зусил.. ви докладете, то *біл..ше* можливостей перед вами відкриет..ся (*Н. Вуйчич*). 3. Не помиляет..ся той, хто нічого не робит.. . Не бійтеся помилятися — *бійтеся* повторити помилки (*Т. Рузвельт*).

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 94.

АЛГОРИТМ МЕТОДИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВПРАВИ / ЗАВДАННЯ:

1. Визначте, на формування яких знань, навичок та вмінь, компетентностей орієнтована вправа / завдання. Встановіть відповідність вправи / завдання програмним вимогам.

2. Визначте, яку змістову лінію реалізує вправа / завдання.

3. Схарактеризуйте тип вправи / завдання.

4. Визначте відповідність вправи / завдання основним принципам навчання.

5. Визначте, які методи / прийоми навчання імплементовані у вправу / завдання.

Розробка вправ, завдань, фрагментів уроку

1. Розробіть фрагмент презентації до уроку з теми «Уподібнення приголосних звуків» для 5 класу, застосуйте метод евристичної бесіди.
2. Розробіть фонетичну вправу з теми «Уподібнення приголосних» з позиції системно-структурного підходу.
3. Розробіть фонетичну вправу з теми «Чергування голосних і приголосних звуків», інтегрувавши мовну і діяльнісну змістові лінії.
4. Розробіть рецептивно-репродуктивну орфоепічну вправу, дотримуючись принципів опори на усне мовлення та мовний слух учнів та опори на мовну і слухову пам'ять.
5. Розробіть репродуктивну орфоепічну вправу, інтегрувавши реалізацію мовної та соціокультурної змістової лінії.
6. Розробіть орфоепічну вправу до теми «Наголос» з позиції комунікативного підходу.
7. Розробіть фонетичну вправу до теми «Уподібнення приголосних звуків», застосуйте диференційований підхід, врахувавши особливості фонематичного слуху учнів (хороший / поганий фонематичний слух).
8. Розробіть орфоепічну вправу до теми «Чергування голосних звуків», використайте метод мозкового штурму.
9. Розробіть орфоепічну вправу до теми «Чергування приголосних звуків», використайте елементи дослідницького методу навчання.
10. Розробіть фонетичну вправу до теми «Основні випадки чергування у-в, і-й, з-із-зі». Поєднайте у вправі соціокультурний та комунікативний підходи; орієнтуйте вправу на розвиток орфографічно-фонетичної пильності учнів.
11. Розробіть фонетичну вправу до теми «Спрощення приголосних звуків» з опорою на принципи опори на усне мовлення та мовний слух учнів / зіставлення і протиставлення звукової і писемної системи мови.
12. Розробіть мнемонічні фрази до теми «Класифікація приголосних звуків».
13. Розробіть вправу до теми «Класифікація приголосних звуків», інтегрувавши мовну і діяльнісну змістові лінії.
14. Розробіть фрагмент презентації мовного матеріалу до теми «Співвідношення звуків і букв» з використанням пояснювально-ілюстративного методу навчання.
15. Розробіть фрагмент первинного закріплення мовного матеріалу до теми «Співвідношення звуків і букв» з використанням репродуктивного методу навчання.
16. Розробіть вправу до теми «Спрощення приголосних звуків», застосувавши метод проблемного навчання.

17. Розробіть комплекс вправ до теми «Уподібнення приголосних звуків», інтегруйте принципи послідовності; проблемності; опори на усне мовлення та мовний слух учнів; зіставлення і протиставлення звукової і писемної системи мови; чітке розмежування звуків і букв;

18. Розробіть комплекс вправ до теми «Класифікація приголосних звуків», поєднайте вивчення означеної теми зі словниковою роботою.

19. Розробіть комплекс вправ до теми «Чергування голосних звуків», спираючись на принципи встановлення зв'язку у вивченні фонетики та граматики; удосконалення артикуляції звуків; використовуючи проблемний (проблемно-пошуковий) метод навчання.

20. Розробіть завдання для узагальнення матеріалу з фонетики, використавши прийом «гронування».

21. Розробіть завдання для узагальнення матеріалу з фонетики, використавши прийом «ментальної карти».

ЗРАЗОК СКЛАДАННЯ ВПРАВИ:

3. Розробіть фонетичну вправу з теми «Чергування голосних і приголосних звуків», інтегрувавши мовну і діяльнісну змістові лінії.

Варіант вправи 1.

Мета вправи: формування рецептивних навичок визначати чергування голосних і приголосних звуків у словах.

Інструкція: Пригадайте, які види чергувань голосних / приголосних звуків ви знаєте. У поданих парах слів підкресліть звуки, які зазнають чергування.

А) рік-року, день-дня, шість-шести-шостий, беру-брав-збори, літати-летіти, ніч-ночі, хлопець-хлопця.

Б) рік-річний, ходити-ходжу, летіти-лечу, писати-пишу, могли-можу, лягти-ляжу, нога-нозі-ніжка, білка-білці-білчин.

Тип вправи: некомунікативна, фонетична, рецептивно-аналітична.

Коментар: реалізація мовної змістової лінії полягає у визначенні звуків, які зазнають чергування; реалізація діяльнісної змістової лінії здійснюється в тому, що учні вчаться переносити раніше засвоєні знання в нову ситуацію.

Варіант вправи 2

Мета вправи: формування продуктивних навичок добирати спільнокореневі слова (або форми слова) з чергуванням голосних і приголосних звуків у словах.

Інструкція:

Пригадайте, у якій значущій частині слова найчастіше відбувається чергування, а в якій частині чергування не відбувається.

Скажіть, що потрібно зробити зі словом, щоб у ньому відбулося чергування звуків.

До поданих слів доберіть спільнокореневі, у яких відбувається чергування голосних / приголосних звуків.

А) рік- , день- , шість- , беру- , літати- , ніч- , хлопець- .

Б) рік- , ходити- , летіти- , писати- , могли-, лягти- , нога- , білка- .

Тип вправи: некомунікативна, фонетична, рецептивно-репродуктивна.

Коментар: реалізація мовної змістової лінії полягає у доборі слів, які містять чергування звуків; реалізація діяльнісної змістової лінії здійснюється в тому, що учні набувають певного алгоритму дій, пов'язаного з добором спільнокореневих слів та форм слова, де відбуваються чергування (а також уникнення випадків, коли учні сприймають зміну закінчень як чергування).

ТЕМА 7. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЛЕКСИКОЛОГІЇ ТА ФРАЗЕОЛОГІЇ

Методична характеристика вправ / завдань

Схарактеризуйте наведені нижче вправи / завдання.

Завдання 1.

34 Прочитайте речення. Назвіть синоніми, ужиті в них. Чому, на вашу думку, саме цим словам письменники і письменниці надали перевагу?

1. Від зупинки чвалала вбраним у кучеряві бур'яни нічийним занедбаним городом, тоді вийшла на берег, покружляла між дерев (Н. Доляк). 2. Ми йшли далі, розчиняючись у запахущій імлі піднебесся. Потикалися то в один бік, то в другий, петляли спадами в гори, спускалися в застрілі яруги (М. Дочинець). 3. Город до того переповнявся рослинами, що десь серед літа вони вже не вмщалися в ньому. Вони лізли одна на одну, переплітались, душилися, дерлися на хлів, на стріху, повзли на тин, а гарбузи звисали з тину прямо на вулицю (О. Довженко).

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 18.

Завдання 2.

39 Прочитайте речення. Які слова в них образливі для співрозмовника? Чому їх потрібно уникати? Доберіть синоніми до цих слів і замініть їх. Наскільки важливо ретельно добирати слово із синонімічного ряду?

1. Чого це ти надувся, як сич на мороз?(С. Талан). 2. Гей, новенький! Ти, кажуть, петраєш у компах?(В. Бердт). 3. Чого ти приперся? Я тобі сказала коли прийти?(С. Талан). 4. Ну чого ти тут стовбичиш і мовчиш?(С. Гридін). 5. Але хто бовкнув дідові про нашу вигадку?(В. Кохан).

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 19.

Завдання 3.

II Поцікавтеся у ваших бабусь (прабабусь) і дідусів (прадідусів) або інших літніх людей, яким було їхнє дитинство. Підготуйте розповідь, використайте в ній антоніми.

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 21.

Завдання 4.

48 Запишіть речення, розкривши дужки й обравши доцільне для нього слово. З іншим словом складіть усно речення.

1. (Талан, талант) без праці нічого не вартий (*Е. Сафарлі*).
2. Кораліна надягла блакитне пальтечко, закутала шию червоним шарфом, а на ноги (нацупила, насупила) жовті гумові чоботи (*Н. Гейман*).
3. Гості з цікавістю (куштували, коштували) страви, ділилися враженнями.
4. Іван скерував (пломін, промін) ліхтарика на татка (*А. Бачинський*).

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 23.

Завдання 5.

50 Доберіть будь-які пароніми. Складіть і запишіть із ними діалог, в основі якого має бути здивування співрозмовників.

На які запитання я маю відповідь? Що іще хотілося б дізнатися? Чим цей урок мене збагатив? Де я використаю ці знання?

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 23.

Завдання 6.

66 Прочитайте слова. Виберіть будь-яку пару слів і складіть із ними діалог, в основі якого має бути пропозиція одного зі співрозмовників і згода іншого.

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 29.

Завдання 7.

68 **I** Прочитайте текст. Яку проблему авторка порушує в ньому? Чи близька ця проблема вам? Напишіть поради дівчинці, як не нудьгувати в серпні.

Мліючи від спеки, Лусія збрала довге руде волосся у великий хвіст. Чотири дні тому дівчата повернулися з табору, і тепер вона смертельно нудьгує, сидьма сидячи вдома. Як же набрид цей серпень! Була п'ятниця, однак здавалося, що неділя тепер — щодня. До початку школи ще майже місяць... (*А. Пунсет*).

II До поданих слів іншомовного походження доберіть українські відповідники і запишіть їх. Надавайте перевагу своїм словам.

Аплодисменти, армія, баланс, девіз, гарнізон, експорт, маркет, портмоне, секрет, тираж, фамільярність, фонтан, фотографія, чизкейк.

Розробка вправ, завдань, фрагментів уроку

1. Розробіть фрагмент презентації до уроку з теми «Групи слів за вживанням» для 6 класу, застосуйте пояснювально-ілюстративний метод.
2. Розробіть фрагмент самостійної роботи учнів з теми «Власне українські й запозичені (іншомовного походження) слова» (6 клас), використайте пошуковий метод навчання.
3. Розробіть лексичну вправу до теми «Офіційно-ділова лексика» з позиції комунікативного підходу.
4. Розробіть лексичне завдання до теми «Діалектні слова» з використанням елементів дослідницького методу.
5. Розробіть лексичну вправу до теми «Застрілі слова. Неологізми» з позиції диференційованого підходу (врахуйте різний рівень словникового запасу відповідної лексики учнів).
6. Розробіть лексичну вправу до теми «Однозначні і багатозначні слова», врахувавши принцип взаємозв'язку сенсорного, розумового та мовленнєвого розвитку дітей.
7. Розробіть лексичну вправу до теми «Синоніми» на засадах системно-структурного та соціокультурного підходів.
8. Розробіть лексичну вправу до теми «Антоніми», врахувавши принцип наочності та принцип забезпечення активної мовленнєвої практики.
9. Розробіть лексичну вправу до теми «Омоніми», врахувавши принцип збагачення мотивації мовленнєвої діяльності на основі поєднання навчання мови з ігровою діяльністю, розвитком творчих умінь.
10. Розробіть лексичну вправу до теми «Омоніми», врахувавши принцип текстоцентризму та принцип пріоритетного використання художніх текстів у ролі дидактичного матеріалу.
11. Розробіть лексичну вправу до теми «Пароніми», застосуйте методи вправління та ілюстрації.
12. Розробіть лексичну вправу до теми «Загальноновживані та стилістично забарвлені слова», використавши метод створення ситуації інтересу при вивченні матеріалу.
13. Розробіть лексичну вправу до теми «Лексичне значення слова», застосувавши прийом роботи зі словником.
14. Розробіть фразеологічну вправу з позиції комунікативного та соціокультурного підходів.
15. Розробіть фразеологічну вправу з позиції диференційованого та інтегрованого підходів.
16. Розробіть фразеологічну вправу з позиції диференційованого та системно-структурного підходів.
17. Розробіть фразеологічну вправу, врахувавши принцип пріоритетного використання художніх текстів у ролі дидактичного матеріалу та принцип комунікативної спрямованості навчання.

18. Розробіть вправу, орієнтовану на навчання фразеології з використанням засобів Інтернету.

19. Розробіть лексичну вправу до теми «Власне українські й запозичені слова», яка б поєднала реалізацію компетентності в спілкуванні державною мовою та екологічної грамотності й здорового життя.

20. Розробіть вправу до теми «Фразеологізми в ролі членів речення», інтегруйте навчання української мови та літератури.

21. Складіть комплекс вправ для навчання лексикології / фразеології (тема на вибір студента) з позиції комунікативного підходу.

22. Складіть комплекс вправ для навчання лексикології / фразеології (тема на вибір студента) з позиції системно-структурного підходу.

23. Складіть комплекс вправ для формування умінь розрізняти пряме й переносне значення багатозначних слів, правильно використовувати такі слова в мовленні з позиції диференційованого підходу (фактор диференціації на вибір студента).

24. Складіть комплекс вправ для навчання лексикології / фразеології (тема на вибір студента) з позиції інтегративного та соціокультурного підходів, інтегруйте навчання мови, літератури та культури українського народу.

25. Складіть комплекс вправ для навчання лексикології / фразеології (тема на вибір студента), застосувавши проблемно-пошуковий метод навчання.

26. Складіть комплекс вправ для формування умінь використовувати доцільно й правильно синоніми та антоніми в усному й писемному мовленні.

27. Розробіть вправу, орієнтовану на формування умінь використовувати синоніми як засіб зв'язку речень у тексті та для уникнення невиправданих повторів слів (з позиції комунікативного підходу).

28. Розробіть вправу, орієнтовану на формування в учнів критичного ставлення до власного мовлення, усвідомлення потреби використання мовних словників.

29. Розробіть вправу, орієнтовану на формування в учнів здатності оцінювати роль у мовленні слів, ужитих у переносному значенні та синонімів.

30. Розробіть 2-3 прийоми навчання, орієнтовані на формування умінь учнів сприймати та виправляти лексичні помилки у своєму мовленні.

ТЕМА 8. МЕТОДИКА РОЗВИТКУ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ УЧНІВ

Методична характеристика вправ / завдань

Схарактеризуйте наведені нижче вправи / завдання.

Завдання 1.

2. Прочитайте прикметники, якими описують людську вдачу, і виконайте завдання.

привітний
хоробрий
байдужий
бездушний
полохливий
дріб'язковий
непринциповий

хвацька
відкрита
мотузяна
мишача
канцелярська
черства
заяча

А. Доберіть до кожного з прикметників фразеологізм (скориставшись малюнком) із таким самим значенням і запишіть.

Б. Наділіть літературних персонажів, поданих на ілюстраціях, фразеологізмами зі словом *душа*.

Українська мова: підручн. для 8-го класу: Авраменко О.М., Борисюк Т.В., Почтаренко О.М. – К.: Грамота, 2021. – С. 11.

Завдання 2.

КУЛЬТУРА СЛОВА

А. Запам'ятайте, як треба наголошувати слова.

Український, виб'їна, гущавина, підлітковий, учення.

Б. Запам'ятайте правильний варіант слововживання.

НЕПРАВИЛЬНО
являється пам'яткою
не знати історію
дякуючи знанням
жити на Україні
на протязі століть

ПРАВИЛЬНО
є пам'яткою
не знати історії
завдяки знанням
жити в Україні
протягом (упродовж) століть

Українська мова: підручн. для 8-го класу: Авраменко О.М., Борисюк Т.В., Почтаренко О.М. – К.: Грамота, 2021. – С. 9.

Завдання 3.

До речі...

Розрізняйте слова *їда* і *їжа*.

Їжа — це те, що їдять і п'ють; харчі, а **їда** — це процес споживання їжі.

Пам'ятайте, що, на відміну від російської мови, слово *блюдо* позначає *посуд*, а не *страву*.

- Прочитайте речення, вибравши з дужок потрібне слово.

Зазвичай саме другі (блюда/страви) тверді, тому під час (їди/їжі) ретельно пережовуйте (їду/їжу).

Українська мова: підручн. для 8-го класу: Авраменко О.М., Борисюк Т.В., Почтаренко О.М. — К.: Грамота, 2021. — С. 14.

Завдання 4.

ЗАУВАЖТЕ!

Водний, водяний, водянистий — різні за значенням слова.

Водний — який стосується води й використання її з певною метою: *водний басейн, водний спорт, водний режим*.

Водяний — який складається з води, а також живе чи росте в ній або на її поверхні: *водяний потік, водяний павук*.

Водянистий — той, що містить багато води: *водянистий виноград, водянисті очі*.

- Утворіть словосполучення, поєднавши слова з двох колонок.

водна
водяна
водяниста

лілія
пляма
проблема

Українська мова: підручн. для 8-го класу: Авраменко О.М., Борисюк Т.В., Почтаренко О.М. — К.: Грамота, 2021. — С. 23.

Завдання 5.

- 3.** Прочитайте речення та виконайте завдання.

1. *Стометрівка* стала своєрідним випробуванням для хлопців і дівчат. 2. У *вишці* не залишилося команд, які б не знали смаку перемоги. 3. Граючи із середини другого тайму в меншості, «Барселона» раз у раз відпускала нападників *синіх*, і біля гостьових воріт стало спекотно. 4. Нещодавно в Україні з'явився ще один «бол» — аквабол. 5. Динамівці знову потішили своїх *фанів* на відкритому тренуванні. 6. Футболісти готуються до штурму в Баварії. 7. Турнір двоколовий, оскільки спочатку майже 70 шахістів із 16-ти країн виборюватимуть путівки до фіналу, а потім розпочнеться змагання за принципом «плей-оф» (3 газет).

- А.** Випишіть із кожного речення по одному словосполученню та визначте його вид за:
1) кількістю слів; 2) способом вираження головного слова.

- Б.** Розкрийте значення виділених слів. Поміркуйте, чому саме в спортивній галузі так багато неологізмів іншомовного походження.

Українська мова: підручн. для 8-го класу: Авраменко О.М., Борисюк Т.В., Почтаренко О.М. — К.: Грамота, 2021. — С. 25.

Завдання 6.

До речі...

Про одного з героїв роману-есе М. Слабошицького «Марія Башкирцева» сказано: «Живіт у нього зовсім не такий хоча б уже тому, що він регулярно *займається греблею*». Можна подумати, що герой кожного дня ходить працювати на греблю (гідротехнічну споруду на річці). Певна річ, сумлінно працюючи на греблі, можна позбутися зайвих жиркових відкладів, але згаданий чоловік не тягає каменів і землі на греблю — він *займається веслуванням*, тобто веслує на човні (О. Пономарів «Культура слова»).

- Поясніть, чим *гребля* відрізняється від *веслування*.

Українська мова: підручн. для 8-го класу: Авраменко О.М., Борисюк Т.В., Почтаренко О.М. – К.: Грамота, 2021. – С. 27.

Завдання 7.

119. Перепишіть речення, визначте й підкресліть у кожному граматичні основи.

1. Ніколи ти нікому не годи, а будь собою ти, самим собою (П. Тичина).
2. Завжди будь собою, і ти обов'язково матимеш щастя! (Т. Свіфт)
3. Час такий швидкоплинний, тому не гайте його, проживаючи чуже життя! (С. Джобс)
4. Життя прекрасне, поки ти пливеш, змагаючи і рифи, й вал дев'ятий (В. Грбовський).
5. Не підмінюйте свої думки чужими, і ваше життя не стане *імітацією* життя іншої людини! (За О. Уайльдом)

- Доведіть, що подані складні речення є сполучниковими.
- Визначте складні речення, частини яких незалежні за змістом. Назвіть сполучники, якими ці частини поєднано.
- Прочитайте складні речення, одна частина яких залежить від іншої за змістом. Якими сполучниками ці частини поєднано?
- До виділеного запозиченого слова доберіть український відповідник.
- Визначте вжиті в реченнях фразеологізми, витлумачте значення кожного. Звертеся зі Словником фразеологізмів.

Українська мова: підручн. для 9-го класу.: загальноосвіт. навч. закладів / О. Глазова – Харків: Ранок, 2017. – С. 76.

Завдання 8.

89. Прочитайте текст. Значення виділених слів з'ясуйте за тлумачним словничком.

Зародження української медичної науки

Медична наука зароджувалася в Україні вже в XI—XII ст. Найвагомий внесок у її розвиток зробила Києво-Печерська лавра. Ченці доглядали хворих, лікували їх власноруч виготовленими відварами та **мікстурами**.

Відомим лікарем став Агапіт. Він створив у монастирі найпершу в Україні лікарню, заснував вітчизняну **терапію**. Саме Агапіт вилікував князя Володимира Мономаха, про що розповідається в **літописі**.

З календаря.

- Визначте тему та головну думку тексту. З'ясуйте стиль тексту, свою думку доведіть. Складіть і запишіть план тексту. За складеним планом усно перекажіть текст.

Розробка фрагментів уроку, вправ і завдань

1. Розробіть прийоми словникової роботи для учнів 5 класу у межах вивчення тем з фонетики / орфоєпії (поєднайте у фонетичній вправі формування фонетичних знань / навичок / умінь з розвитком словникового запасу учнів).

2. Розробіть прийоми словникової роботи для учнів 5 класу у межах вивчення лексикологічного / фразеологічного матеріалу (поєднайте у вправі формування знань з лексикології з розвитком словникового запасу учнів).

3. Розробіть прийоми словникової роботи для учнів 5 класу у межах вивчення матеріалу з будови слова (складіть вправу, орієнтовану на формування знань / навичок / умінь з морфеміки та збагачення словникового запасу учнів).

4. Розробіть прийоми словникової роботи для учнів 5 класу у межах навчання орфографії (складіть вправу, орієнтовану на формування знань / навичок / умінь з орфографії та збагачення словникового запасу учнів).

5. Розробіть прийоми словникової роботи для учнів 5 класу у межах навчання синтаксису та пунктуації (складіть вправу, орієнтовану на формування знань / навичок / умінь з синтаксису / пунктуації та збагачення словникового запасу учнів).

6. Розробіть прийоми словникової роботи для учнів 6 класу у межах навчання лексикології / фразеології (складіть вправу, орієнтовану на формування знань / навичок / умінь з лексикології / фразеології та збагачення словникового запасу учнів).

7. Розробіть прийоми словникової роботи для учнів 6 класу у межах навчання орфографії (складіть вправу, орієнтовану на формування знань / навичок / умінь з орфографії та збагачення словникового запасу учнів).

8. Розробіть прийоми словникової роботи для учнів 6 класу у межах навчання словотвору (складіть вправу, орієнтовану на формування знань / навичок / умінь із словотвору та збагачення словникового запасу учнів).

9. Розробіть прийоми словникової роботи для учнів 6 класу у межах навчання граматичних категорій іменника (складіть вправу, орієнтовану на формування знань / навичок / умінь з відповідної теми та збагачення словникового запасу учнів).

10. Розробіть прийоми словникової роботи для учнів 6 класу у межах навчання відмінкових закінчень іменників (складіть вправу, орієнтовану на формування знань / навичок / умінь з відповідної теми та збагачення словникового запасу учнів).

23. Розробіть прийоми словникової роботи для учнів 8 класу у межах навчання головних членів речення (складіть вправу, орієнтовану на формування знань / навичок / умінь з відповідної теми та збагачення словникового запасу учнів).

24. Розробіть прийоми словникової роботи для учнів 8 класу у межах навчання другорядних членів речення (складіть вправу, орієнтовану на формування знань / навичок / умінь з відповідної теми та збагачення словникового запасу учнів).

25. Розробіть прийоми словникової роботи для учнів 8 класу у межах навчання відокремлених означень / додатків / обставин членів речення (складіть вправу, орієнтовану на формування знань / навичок / умінь з відповідної теми та збагачення словникового запасу учнів).

26. Розробіть прийоми словникової роботи для учнів 9 класу у межах навчання складносурядного речення (складіть вправу, орієнтовану на формування знань / навичок / умінь з відповідної теми та збагачення словникового запасу учнів).

27. Розробіть прийоми словникової роботи для учнів 9 класу у межах навчання складнопідрядного речення (складіть вправу, орієнтовану на формування знань / навичок / умінь з відповідної теми та збагачення словникового запасу учнів).

28. Розробіть прийоми словникової роботи для учнів 9 класу у межах навчання безсполучникового речення (складіть вправу, орієнтовану на формування знань / навичок / умінь з відповідної теми та збагачення словникового запасу учнів).

ТЕМА 9. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МОРФЕМІКИ ТА СЛОВОТВОРУ

Методична характеристика вправ / завдань

Схарактеризуйте наведені нижче вправи / завдання.

Завдання 1.

Прочитайте вірш Лесі Українки. Випишіть у дві колонки слова, утворені: а) суфіксальним способом; б) префіксальним способом.

На зеленому горбочку,	Чи не вийде її мати.
У вишневому садочку,	І до білої хатинки,
Притулилася хатинка,	Немов мати до дитинки,
Мов маленька дитинка	Вийшло сонце, засвітило
Стиха вийшла виглядати,	І хатинку звеселило.

Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. Я. Єрмоленко, В. Т. Сичова, М. Г. – К.: Грамота, 2014. – С. 70.

Завдання 2.

Утворіть і запишіть від сполучень слів нові слова способом складання основ.

Чорне море, робити хліб, зорі падають, вода грає, карі очі, сім струн,
три поверхи, трусити землю, чорні брови, варити сталь.

Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. Я. Єрмоленко, В. Т. Сичова, М. Г. – К.: Грамота, 2014. – С. 71.

Завдання 3.

Запишіть спільнокореневі слова за зразком, розташувавши їх у словотвірних ланцюжках.

Зразок: весна → весняний → веснянки → веснянкуватий.

Кість, кістковий, кістка, кістяк; лікар, лікарня, лікарняний; сінник, сіно, сінце, сінаж, сінний; цибулина, цибулька, цибуля, цибулиння, цибулинний; чобіток, чобіт, чоботар, чоботарський, чоботисько, чоботарювати; шахтарка, шахтар, шахтний, шахта, шахтарський; щасливий, щастя, щасливенький, ошасливити, щасливчик; яструбена, яструб, яструбець, яструб'ятко.

Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. Я. Єрмоленко, В. Т. Сичова, М. Г. – К.: Грамота, 2014. – С. 73.

Завдання 4

175

1. Прочитайте афоризми Г. Сковороди. Який із них сподобався вам найбільше?

- Коли не зможу нічим любій Україні прислужитись, в усякому разі з усієї сили намагатимуся ніколи ні в чому не шкодити.
- Вода без риби, повітря без птахів, час без людей бути не можуть.
- Краще бідняк, та правдивий, ніж багач, та беззаконний.
- Не вчи яблуню родити яблука: загороди її лише від свиней, зріж будяки, почисть гусінь.

2. Виберіть слова, від яких можна утворити прикметники на *-цьк(ий)*, *-ськ(ий)* чи іменники на *-цтв(о)*, *-ств(о)*. Запишіть їх за зразком.

Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. Я. Єрмоленко, В. Т. Сичова, М. Г. – К.: Грамота, 2014. – С. 78.

Завдання 5

180

1. З пар слів утворіть і запишіть складні прикметники. Ці слова є означеннями, які властиві творам П. Тичини.

Життя, давати. Багато, грань. Багато, голоси. Дзвінкий, голос. Милый, звук. Багато, барви. Життя, любити.

2. Придумайте власні означення — складні прикметники для опису вашої улюбленої пори року.

Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. Я. Єрмоленко, В. Т. Сичова, М. Г. – К.: Грамота, 2014. – С. 80.

Завдання 6

184

Спишіть текст, записуючи складні слова разом або через дефіс.

Олександр Довженко — гордість українського народу. Письменник/новатор, художник/режисер, все/бічно освічена людина.

Митець убачав роль мистецтва в тому, щоб утверджувати безсмертя народу, прославляти людину/творця (*За О. Бабишкіним*).

Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. Я. Єрмоленко, В. Т. Сичова, М. Г. – К.: Грамота, 2014. – С. 82.

Завдання 7

186

1. Накресліть у зошитах таблицю й запишіть подані слова у відповідні колонки.

Зовнішньо/політичний, довго/довго, аеро/порт, чорно/вусий, екс/чемпіон, авто/салон, російсько/мовний, срібло/золото, овоче/сховище, водо/лаз, народ/трудівник, авто/ритетний, абрикосово/полуничний, нафто/переробний, авто/перегони.

Пишуться разом	Пишуться через дефіс

Розробка фрагментів уроку, вправ і завдань

1**. Розробіть презентацію та первинне закріплення навчального матеріалу до теми «Основа слова (корінь, суфікс, префікс) і закінчення – значущі частини слова. Спільнокореневі слова», використавши метод проблемного навчання.

2**. Розробіть презентацію та первинне закріплення навчального матеріалу до теми «Основні способи словотворення», використавши пояснювально-ілюстративний та репродуктивний методи навчання.

3. Розробіть завдання до теми «Основні способи словотвору», метою якого є формування умінь визначати способи словотвору (6 клас), використовуйте елементи дослідницького методу навчання.

4. Розробіть вправу на формування умінь добирати спільнокореневі слова та форми слів (з позиції системно-структурного підходу).

5. Розробіть вправу на формування навичок визначати значущі частини слова з позиції диференційованого підходу до навчання (диференціюйте матеріал вправи відповідно до рівня самостійності та здібностей до навчання учнів).

6. Розробіть вправу на формування навичок знаходити спільнокореневі слова та форми слова. Інтегруйте формування мовних навичок з реалізацією виховної складової освітнього процесу.

7. Розробіть вправу на формування навичок визначати змінні та незмінні слова. Поєднайте формування мовних навичок з розвитком мовленнєвих умінь та збагаченням словникового запасу учнів.

8. Розробіть вправу на формування навичок утворювати та вживати експресивно забарвлені слова з допомогою суфіксів / префіксів з позиції системно-структурного та комунікативного підходів.

9. Розробіть вправу на формування навичок доцільного вживання слів, що містять антонімічні суфікси та префікси. Інтегруйте реалізацію мовленнєвої та соціокультурної змістової лінії.

10. Розробіть вправу на формування навичок визначення спільнокореневих слів як засобу зв'язку речень у тексті. Інтегруйте навчання української мови та літератури, застосуйте елементи дослідницького методу навчання.

11. Розробіть вправу, орієнтовану на усвідомлення учнями багатства виражальних (морфемних) засобів української мови, застосуйте метод мозкового штурму.

12*. Розробіть комплекс вправ до теми «Значущі частини слова», який орієнтований на формування навичок визначення значущих частин слова та

утворення нових слів за допомогою значущих частин слова. Дотримуйтеся принципів доступності, послідовності, проблемності. Реалізуйте у комплексі вправ мовну, мовленнєву, соціокультурну та діяльнісну змістові лінії.

13*. Розробіть комплекс вправ до теми «Спільнокореневі слова й форми слова. Незмінні й змінні слова». Дотримуйтеся принципів комунікативної спрямованості навчання та організації спостережень над мовним матеріалом. Реалізуйте у комплексі вправ мовну, мовленнєву, соціокультурну та діяльнісну змістові лінії.

14. Розробіть вправу для формування навичок утворення нових слів вивченими способами, використавши методи стимулювання навчальної діяльності учнів.

15. Розробіть вправу для формування навичок дотримання правил чергування приголосних при творенні слів, використавши прийом корегування. Реалізуйте мовну та соціокультурну змістові лінії.

16. Розробіть вправу для формування умінь створювати словотвірний ланцюжок, використавши методи стимулювання навчальної діяльності учнів.

17. Розробіть вправу для формування умінь робити словотвірний розбір слова. У вправі продемонструйте реалізацію навчальної та виховної складової освітнього процесу.

18**. До уроку «Творення складноскорочених слів» сформулюйте навчальну, виховну та розвивальну цілі (відповідно до програми та підручничкового матеріалу).

19*. Складіть комплекс вправ до теми «Складноскорочені слова». Вправи мають бути орієнтовані на формування умінь утворювати й використовувати складноскорочені слова у власному мовленні, правильно узгоджувати їх із прикметниками й дієсловами. Дотримуйтеся основних принципів навчання. Інтегруйте комунікативний та диференційований підходи до навчання (чинники диференціації встановіть самостійно).

20*. Складіть комплекс вправ до теми «Морфологічні способи словотвору». Сформулюйте цілі навчання, ключовим оберіть метод проблемного навчання, орієнтуйтеся на інтегративний та диференційований підходи до навчання (диференціюйте вправи за рівнем розвитку комунікативних умінь учнів).

21. Розробіть вправу на формування умінь визначення способів словотвору, для перевірки вправи використайте самоконтроль.

22*. Розробіть комплекс вправ до теми «Значущі частини слова», покликаних активізувати знання, навички та вміння, набуті в початковій школі.

ТЕМА 10. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЧАСТИН МОВИ

Методична характеристика вправ / завдань

Схарактеризуйте наведені нижче вправи / завдання.

Завдання 1.

Прочитайте текст. Випишіть слова, що мають тільки форму множини.

Як з'явилися жіночі штани

У новітній історії цій моді поклали початок американки, які в 40-х роках ХХ ст. запропонували перші моделі брюк, спочатку вельми незручних і кумедних, — це були шаровари, прикриті зверху трохи вкороченою широкою спідницею. Однак і цей варіант у Європі викликав скандал, і тільки найвідчайдушніші модниці одягали подібні спідниці-штани для верхової або велосипедної їзди. У ХХ ст. спорт ставав дедалі популярнішим у жінок, і в моду ввійшли досить короткі штани — шорти.

Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. Я. Єрмоленко, В. Т. Сичова, М. Г. — К.: Грамота, 2014. — С. 106.

Завдання 2.

Прочитайте слова, за допомогою яких складіть усно невелику розповідь про Софію Русову. Випишіть іменники I відміни м'якої групи. Провідмінійте два з них у множині (на вибір). Позначте закінчення.

Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. Я. Єрмоленко, В. Т. Сичова, М. Г. — К.: Грамота, 2014. — С. 116.

Завдання 3.

Знайдіть і виправте помилки. Поясніть, у чому вони полягають.

1. Шановний ученй, здайте контрольну роботу.
2. Пан водій, зупиніть таксі.
3. Друг, поділися цукерками.
4. Я люблю тебе, моя країна.
5. Дорогі мої Валерій та Андрій, вітаю вас зі святом.
6. Алло, бабуся!

Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. Я. Єрмоленко, В. Т. Сичова, М. Г. — К.: Грамота, 2014. — С. 129.

Завдання 4.

1. Розгляньте репродукцію картини Т. Яблонської «Юність». Прочитайте вірш В. Симоненка. З'ясуйте за словниками значення виділених слів.

Гей, нові Колумби й Магеллани,
Напнемо вітрила наших мрій!
Кличуть нас у мандри океани,
Бухту спокою облизує прибій.

Хто сказав, що все уже відкрито?
Нащо ж ми народжені тоді?
Як нам помістити у корито
Наші сподівання молоді?

Кораблі! Шикуйтеся до походу!
Мрійництво! Жаго моя! Живи!
В океані рідного народу
Відкривай духовні острови!

Т. Яблонська. Юність. 1969 р.

Геть із мулу якорі іржаві —
Нидіє на якорі душа!..

Б'ються груди об вітри **тужаві**,
Каравела в мандри вируша.

Жоден вітер сонця не остудить,
Півень землю всю не розгребє!
Україно! Доки жити буду,
Доти відкриватиму тебе.

Мріяти й шукати, доки жити,
Шкварити байдужість на вогні!..
А якщо відкрию вже відкритє,
Друзі! Ви підкажете мені!..

Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. Я. Єрмоленко, В. Т. Сичова, М. Г. — К.: Грамота, 2014. — С. 151.

Завдання 5.

Прочитайте усмішки. Знайдіть і запишіть слова, які мають певне значення числа, але не належать до числівників.

Продавець хлопчиківі:

— Ти впевнений, що мама сказала тобі купити два кілограми цукерок і вдесятеро менше картоплі?

* * *

— Михайлику, де твій щоденник? — запитує мама.

— У кутку.

— А чому він там?

— А в ньому сьогодні четвірка!..

Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. Я. Єрмоленко, В. Т. Сичова, М. Г. — К.: Грамота, 2014. — С. 198.

Завдання 6.

478 Спишіть текст, записуючи числа словами.

Кожен спортивний рекорд — це, безперечно, подія. Однак є такі рекорди, що відкривають новий етап у розвитку спорту.

Ранок 13 липня 1985 року. Париж. Затишний стадіон імені Жака Буена. Український спортсмен Сергій Бубка подолав висоту 6 метрів, установивши світовий рекорд у стрибках із жердиною. Журналісти казали, що видатний атлет здійснив «стрибок у ХХІ століття», став «живим богом стадіонів». Цю перемогу називали спортивним подвигом. А взагалі Сергій Бубка встановлював світові рекорди 35 разів і підкорив висоту 6,15 метра.

Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. Я. Єрмоленко, В. Т. Сичова, М. Г. — К.: Грамота, 2014. — С. 206.

Завдання 7.

484 1. Прочитайте текст, відредагуйте його, замінивши виділені слова словами з довідки. Запишіть відредагований текст.

Павло Вірський — видатний український хореограф, засновник і багаторічний керівник Державного академічного ансамблю народного танцю України. **Павло Вірський** народився 25 лютого 1905 року в Одесі. Коли вразливий хлопчик якимось потрапив у знаменитий Одеський театр опери та балету, **хлопчика** зачарував світ прекрасних дам і шляхетних рицарів. У цьому світі принц завжди перемагав злого чаклуна, а мистецтво робило **молодих і старих** добрими, мудрішими, кращими.

Довідка: він, його, всіх.

Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. Я. Єрмоленко, В. Т. Сичова, М. Г. — К.: Грамота, 2014. — С. 211-212.

Завдання 8.

490 Прочитайте прислів'я. Випишіть із них ті, у яких ужиті означальні займенники.

1. Сама надія ніколи не гріє. 2. Не сам гвіздок лізе в стіну, його молотком забивають. 3. Стільки правди, як у решеті води. 4. Хто рано встає, тому щастя є. 5. На свої руки найду свої муки. 6. Навчай інших — і сам навчишся. 7. Всяк правду знає, та не всяк про неї дбає.

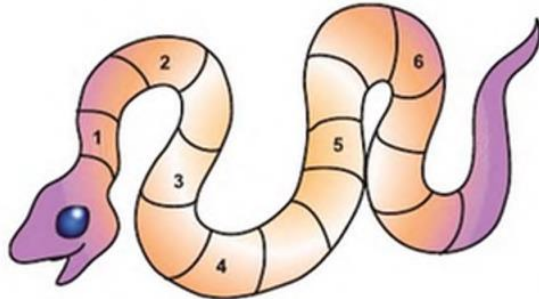
Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. Я. Єрмоленко, В. Т. Сичова, М. Г. — К.: Грамота, 2014. — С. 215.

Завдання 9.

Розгадайте чайнворд (кожне наступне слово починається з останньої букви попереднього).

1. Особовий займенник III особи, чол., Н. в.
2. Особовий займенник III особи, мн., Р. в.
3. Відносний займенник.
4. Вказівний займенник.
5. Особовий займенник III особи, серед., Д. в.
6. Означальний займенник.

Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. Я. Єрмоленко, В. Т. Сичова, М. Г. — К.: Грамота, 2014. — С. 218-219.

Завдання 10.

Уявіть, що ви — журналіст і вам потрібно взяти інтерв'ю у відомій особі (письменника, зірки естради, спорту, кіно тощо). Запишіть запитання, використовуючи питальні займенники в різних відмінках.

Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. Я. Єрмоленко, В. Т. Сичова, М. Г. — К.: Грамота, 2014. — С. 223.

Розробка фрагментів уроків, вправ / завдань

1**. Розробіть фрагмент презентації до одного з уроків (тема на вибір студента) «Рід іменників», «Ступені порівняння прикметників», «Групи числівників за значенням», «Відмінювання особових займенників», «Час дієслів», «Граматичні категорії дієприкметника», «Групи часток за значенням», використавши дедуктивний метод навчання.

2**. Розробіть фрагмент презентації до одного з уроків (тема на вибір студента) «Тверда, мішана та м'яка групи іменників», «Групи числівників за значенням», «Групи числівників за будовою», «Відмінювання особових займенників», «Стан дієслів», «Вид дієслів», «Групи часток за значенням», використавши дедуктивний метод навчання.

3. Розробіть вправу на формування навичок визначати рід та число іменників. Інтегруйте мовну та соціокультурну змістові лінії.

4. Розробіть вправу на формування навичок правильного вживання в мовленні слів відповідно до їхніх значень роду з позиції комунікативного підходу.

5. Розробіть вправу на формування навичок знаходження іменників у тексті. Продемонструйте розвиток мовної компетентності з математичною.

6. Розробіть вправу на формування навичок визначення відмінка іменників. Продемонструйте розвиток мовної компетентності інтегровано з екологічною грамотністю.

7. Розробіть вправу на формування навичок класифікації іменники за відмінами та групами. Продемонструйте використання методів стимулювання навчальної діяльності учнів.

8. Розробіть усну вправу на відмінювання іменників 2 відміни з позиції диференційованого підходу (врахуйте, що частина класу в повсякденному житті розмовляє українською мовою, а частина – російською).

9. Розробіть вправу на правопис відмінкових закінчень іменників 1 відміни, поєднайте формування мовних навичок та інформаційно-цифрової компетентності.

10. Розробіть вправу на формування навичок знаходження прикметників у тексті. Продемонструйте розвиток мовної компетентності інтегровано з компетентністю в природничих науках і технологіях.

11. Розробіть завдання, орієнтоване на формування в учнів розуміння ролі прикметників для точності та виразності мовлення, а також на усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя й здоров'я людини, виявлення здатності й бажання дотримуватися здорового способу життя.

12. Розробіть вправу на формування умінь визначати морфологічні ознаки та синтаксичну роль прикметника в реченні (поєднайте системно-структурний підхід з соціокультурним).

13. Розробіть вправу на формування навичок відмінювання прикметників твердої й м'якої груп, під час виконання вправи залучіть зорові, слухові, мовленнєво-рухові та моторні рецептори.

14*. Розробіть комплекс вправ до теми «Відмінювання іменників 2 відміни». У комплексі вправ покажіть реалізацію усіх чотирьох змістових ліній.

15. Розробіть вправу для формування навичок правильного утворення форм вищого й найвищого ступенів порівняння якісних прикметників. Поєднайте вправі системно-структурний, комунікативний, інтегрований та соціокультурний підходи.

16. Розробіть вправу для формування навичок визначення розрядів прикметників. Для виконання вправи використайте зорову опору.

17. Розробіть вправу для формування навичок утворення відносних та присвійних прикметників. У вправі поєднайте формування зазначеної навички інтегровано з орфографічною навичкою та розвитком словникового запасу учнів.

18. Розробіть коректурну вправу, спрямовану на формування умінь помічати та виправляти помилки у вживанні прикметників.

19. Розробіть вправу для формування навичок доречного вживання прикметників у власному мовленні, зокрема в описах природи. Використайте зорову та слухову наочність.

20. Розробіть вправу для формування навичок вживання та утворення коротких та повних нестягнених форм прикметників. За допомогою цієї вправи реалізуйте естетичну ціль виховання.

21. Розробіть вправу для формування навичок утворення відносних та присвійних прикметників. Інтегруйте формування мовних навичок з соціокультурною компетентністю: сформулюйте в учнів уявлення про специфіку мовної картини світу.

22*. Розробіть комплекс вправ до вивчення теми «Розряди прикметників», поєднайте у вправі інтегративний, системно-структурний та комунікативний підходи.

23*. Розробіть комплекс вправ (5-7) для систематизації та узагальнення знань, навичок та вмінь з теми «Прикметник».

24. Розробіть вправу для формування навичок розрізнення власне прикметників, субстантивованих прикметників, дієприкметників. Вправа має бути орієнтована на розвиток уяви та абстрактного мислення учнів.

25. Розробіть вправу для формування навичок визначення морфологічних ознак, синтаксичної ролі числівників у реченні. Інтегруйте формування означеної навички з розвитком загальнокультурної грамотності.

26. Розробіть вправу для формування навичок вживання числівників на позначення дат і часу. Інтегруйте розвиток мовленнєвої навички з діяльнісним умінням оцінювати здобутий результат і робити відповідні корективи.

27. Розробіть вправу для формування навичок вживання відмінкових форм числівників в усному мовленні без опори.

28. Розробіть вправу для формування навичок аудіювання та розрізнення правильних та неправильних відмінкових форм числівників.

29. Розробіть вправу для формування навичок визначати числівники в реченнях і текстах, розрізняти числівники й прислівники. Використайте метод стимулювання навчальної діяльності учнів та групову форму організації навчання.

30. Розробіть вправу для формування навичок вживання відмінкових форм числівників з позиції системно-структурного підходу, спрямуйте вправу на розвиток асоціативного мислення учнів.

31. Розробіть вправу для формування навичок вживання відмінкових форм числівників з позиції комунікативного підходу. Інтегруйте навчання відмінкових форм числівників з компетентністю в природничих науках.

32. Розробіть вправу на формування навичок правильного поєднання числівників з іменниками з позиції диференційованого підходу (за рівнем успішності учнів та темпу їхньої роботи).

33. Розробіть коректурну вправу, орієнтовану на формування навичок виправлення помилок у написанні числівників та на усвідомлення ролі числівників у досягненні і точності й виразності мовлення.

34. Розробіть вправу на формування навичок правильного вживання відмінкових форм числівників у діалогічному мовленні з використанням дат і точного позначення часу. Використайте план-опору для діалогу.

35*. Розробіть комплекс вправ для формування навичок правильного поєднання числівників з іменниками з позиції системно-структурного та комунікативного підходів.

36*. Розробіть комплекс вправ до теми «Відмінювання числівників» з позиції системно-структурного та комунікативного підходів.

37*. Розробіть комплекс вправ для систематизації та узагальнення вивченого матеріалу до теми «Числівник». Реалізуйте усі чотири змістові лінії.

38*. Розробіть комплекс вправ до теми «Іменник», покликаних активізувати знання, навички та вміння, набуті в початковій школі.

39. Розробіть комплекс вправ до теми «Прикметник», покликаних активізувати знання, навички та вміння, набуті в початковій школі.

40. Розробіть вправу, орієнтовану на формування навичок знаходити займенники в тексті; відрізнити займенники від інших частин мови: поєднайте системно-структурний та соціокультурний підходи.

41. Розробіть вправу, покликану формувати навички визначення морфологічних ознак і синтаксичної ролі займенників у реченні та уміння планувати діяльність для досягнення мети.

42. Розробіть вправу, метою якої є формування навичок визначення розряду займенників та морального виховання (усвідомлення цінності людини, поваги людської гідності).

43. Розробіть вправу, метою якої є інтегроване формування навичок утворення та правопису неозначених і заперечних займенників, застосуйте метод створення ситуації інтересу при вивченні матеріалу.

44. Розробіть вправу, метою якої є формування навичок відмінювання займенників та усвідомлення їхньої ролі в мовленні.

45. Розробіть вправу на формування навичок використання займенників для зв'язку речень у письмовому мовленні з позиції комунікативного та диференційованого підходів (диференціація за рівнем успішності учнів).

46. Розробіть вправу на формування навичок використання займенників для зв'язку речень в усному діалогічному мовленні методом дискусії та формування умінь добирати аргументи для доведення власної позиції.

47. Розробіть вправу для формування навичок правильно поєднувати займенники з прийменниками; спирайтеся на принцип взаємозв'язку сенсорного, розумового та мовленнєвого розвитку дітей.

48*. Розробіть вправу для формування навичок помічати помилки у вживанні займенників. Поєднайте навчання мовного матеріалу з аудіюванням та монологічним мовленням (роздуми про вчинки людей).

49*. Розробіть комплекс вправ для узагальнення та систематизації знань, навичок та вмінь до теми «Займенник», реалізуйте в комплекс вправ мовну, мовленнєву, соціокультурну та діяльнісну змістові лінії.

50*. Розробіть комплекс вправ до вивчення розрядів займенників. У комплексі вправ застосуйте системно-структурний, комунікативний інтегративний (інтегруйте навчання мови з літературою), соціокультурний підходи.

51*. Розробіть комплекс вправ до теми «Дієслово», покликаних активізувати знання, навички та вміння, набуті в початковій школі.

52. Розробіть вправу, покликану розвивати розуміння ролі дієслів у досягненні точності, інформативності й виразності мовлення, а також виховувати дбайливе ставлення до здоров'я.

53. Розробіть вправу для формування навичок визначати граматичні ознаки дієслів, належність їх до певної дієвідміни, а також здатності оцінювати проміжні й кінцеві результати, робить відповідні корективи.

54. Розробіть вправу для формування навичок використовувати правильно форми дієслів у мовленні, а також здатності використовувати українську мову як засіб формування ціннісної позиції щодо громадянського патріотизму.

55. Розробіть вправу для формування умінь редагувати тексти шляхом заміни повторюваних дієслів синонімами, а також для розвитку потреби бути готовим і здатним дотримуватися морально-етичних норм стосовно дорослих і ровесників.

56. Розробіть вправу для формування навичок утворення граматичних форм способу і стану дієслів, а також здатності моделювати мовні явища, встановлювати їхні закономірності.

57. Розробіть вправу для формування навичок конструювання речень з дієсловами в усіх часових й особових формах, зокрема вжитих у переносному значенні, а також для виховання бережного ставлення до довкілля.

58. Розробіть вправу для формування навичок відрізняти дієприкметники від прикметників, а також критичне ставлення до надмірного вживання в текстах дієприкметникових зворотів; продемонструйте імплементацію принципу вивчення мовних явищ у єдності форми і змісту.

59. Розробіть вправу для формування навичок знаходити у реченні дієприкметникові звороти; безособові дієслівні форми на -но, -то; інтегруйте формування мовних навичок з вихованням ціннісної позиції щодо української природи.

60. Розробіть вправу для формування навичок складання речень з дієприкметниковими зворотами, здійснювати заміну їх підрядними реченнями, а також для здійснення естетичного виховання – одержання насолоди від пізнання культури, зокрема творів портретного живопису. Імплементуйте один з ігрових методів навчання.

61. Розробіть вправу для формування навичок редагування речень, що містять невластиві українській мові форми активних дієприкметників теперішнього часу. Імплементуйте принцип забезпечення взаємозв'язку у навчанні граматики та розвитку мовлення учнів.

62. Розробіть вправу для формування навичок відрізняти дієприслівники від дієприкметників, граматичні ознаки дієприслівників; а також виховання поваги у ставленні до людських захоплень, творчості як розвитку здібностей і талантів.

63. Розробіть вправу для формування навичок вживання дієприслівників та дієприслівникових зворотів в усному монологічному мовленні. Застосуйте диференціацію завдань з урахуванням творчих здібностей учнів.

64. Розробіть вправу для формування навичок знаходити прислівники в реченні, відрізняти їх від омонімічних і паронімічних частин мови; а також для виховання патріотизму та розвитку цифрової грамотності учнів.

65. Розробіть вправу для формування навичок складати речення й мікротексти з прислівниками; а також для виховання поваги до української історії, культури й історичних пам'яток.

66. Розробіть вправу для формування навичок знаходити прийменники в реченні; відрізняти їх від сполучників і часток. Застосуйте пошуковий метод навчання та Інтернет-технології для виконання цієї вправи.

67. Розробіть вправу для формування навичок редагування текстів, виправлення помилок у використанні прийменників, а також умінь здобувати інформацію з різноманітних джерел.

68. Розробіть письмову вправу для формування навичок складати прості та складні речення, використовувати сполучники у власних висловленнях, доцільно замінювати сполучники синонімічними.

68. Розробіть завдання для формування умінь аналізувати мовні явища (зокрема функції часток у мовленні), а також переносити раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію. Застосуйте дослідницький метод навчання.

70*. Розробіть комплекс вправ для узагальнення та систематизації знань, навичок та умінь учнів у вивченні службових частин мови. Застосуйте лише ігрові методи навчання.

71*. Розробіть комплекс вправ для узагальнення та систематизації знань, навичок та умінь учнів у вивченні службових частин мови. Інтегруйте комунікативний, системно-структурний, соціокультурний, інтегративний та диференційований підходи.

72*. Розробіть комплекс вправ для узагальнення та систематизації знань, навичок та умінь учнів у вивченні службових частин мови. Інтегруйте означені знання, навички та вміння з розвитком рефлексії учнів.

73. Розробіть комплекс вправ для узагальнення та систематизації знань, навичок та умінь учнів у вивченні «Іменника». Інтегруйте означені знання, навички та вміння з розвитком навчальних стратегій учнів.

ТЕМА 11. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОРФОГРАФІЇ

Методична характеристика вправ / завдань

Схарактеризуйте наведені нижче вправи / завдання.

Завдання 1.

224

1 Запишіть слова у дві колонки:

- ті, у яких букви *я, ю, є* позначають м'якість приголосних на письмі;
- ті, у яких ці букви не позначають м'якість попереднього приголосного.

М'ята, таблиця, колосся, поява, юшка, з'юрмитися, морквяний, під'юджувати, єпископ, кар'єра, бюро, буряк, цвях, нюанс.

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 78.

Завдання 2.

248

Прочитайте вголос слова. Ураховуйте, що буква *щ* завжди позначає два звуки [шч]. Складіть речення з двома словосполученнями.

Щира відповідь, щедрий вечір, великий щупак, теплий дощ, щастя.

Словник. Щупа́к, а, чол. Самець щуки; щука.

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 100.

Завдання 3.

251

Запишіть «зібрані слова». Визначте кількість букв і звуків у них. Поясніть уживання апострофа.

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 101.

Завдання 4.

253 Виправте помилки у словах. Запишіть правильний варіант.

Бурьян Михайло, Вороб'йова Тамара, вулиця Зор'яна, Лукьянюк Марія, Пятихатко Олег, Червякова Наталія, Короленко Вячеслав, Трет'яченко Соломія.

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 101.

Завдання 5.

224 **I** Запишіть слова у дві колонки:

- ті, у яких букви *я, ю, є* позначають м'якість приголосних на письмі;
- ті, у яких ці букви не позначають м'якість попереднього приголосного.

М'ята, таблиця, колосся, поява, юшка, з'юрмитися, морквяний, під'юджувати, єпископ, кар'єра, бюро, буряк, цвях, нюанс.

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 92.

Завдання 6.

206 **I** Уставте пропущені букви, поясніть написання. Складіть речення з трьома–чотирма поданими словосполученнями.

Б..зпека життєдіяльності, ц..фрове с..редо..ще, достовірність дж..рел, прав..ла для велосип..диста, фінансові р..сурси родини, оццадл..ве в..кор..стання, повторне п..р..роблення вторинної с..ров..ни, прав..льне харчування.

II Випишіть з орфоепічного словника п'ятнадцять нових для вас слів. Складіть речення з трьома з них.

III Напишіть есе «Як людина впливає на довкілля».

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 85.

Завдання 7.

Уявіть, що сталося б, якби в українській мові не було правил наголошування звуків. Висловіть свої міркування кількома реченнями.

Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. – К.: Освіта. – 2022. – с. 82.

Розробка фрагментів уроків, вправ / завдань

1**. Розробіть фрагмент презентації орфографічного матеріалу для 5 класу з використанням алгоритмічного правила.

2**. Розробіть фрагмент презентації орфографічного матеріалу для 6 класу з використанням правила-пояснення.

3. Розробіть вправу для навчання правопису «ь» учнів 5 класу з використанням прийому орфографічного розбору.

4. Розробіть вправу для навчання правопису апострофа учнів 5 класу з використанням прийому списування з орфографічним завданням.

5. Розробіть вправу для навчання правопису прислівників учнів 7 класу з використанням орфографічного словника.

6. Розробіть вправу для навчання правопису прислівників з позиції механістичного підходу до навчання орфографії.

7. Розробіть вправу для навчання правопису прикметникових суфіксів учнів 6 класу з позиції свідомого підходу до навчання орфографії.

8. Розробіть вправу для повторення правопису відмінкових закінчень іменників учнів 6 класу з позиції диференційованого підходу.

9. Розробіть вправу для навчання правопису префіксів (5 клас) з застосуванням прийому вибіркового списування.

10. Розробіть орфографічну вправу до теми «Зміни приголосних при творенні слів: іменників із суфіксом -ин(а) від прикметників на -ський, -цький», використайте прийом вибіркового диктанту.

11. Розробіть орфографічну вправу до теми «Зміни приголосних при творенні відносних прикметників із суфіксами -ськ-, -цьк-, -зьк- та іменників із суфіксами -ств(о), -зтв(о), -цтв(о)». Використайте прийом попереджувального диктанту.

12. Розробіть орфографічну вправу до теми «Правопис складних іменників», використайте прийом розподільного диктанту.

13. Розробіть орфографічну вправу до теми «Правопис складних прикметників», використайте прийом розподільного списування з орфографічним завданням.

14. Розробіть орфографічну вправу до теми «Правопис складних прислівників», інтегруйте навчання орфографії з формуванням соціокультурної компетентності.

15. Розробіть орфографічну вправу орієнтовану на формування навичок правопису складних прислівників та розвиток навчально-пошукової автономії учнів.

16. Розробіть орфографічну вправу орієнтовану на розвиток навичок правопису числівників та складних слів, які мають в основі числівникові компоненти. Інтегруйте навчання орфографії з розвитком рефлексії учнів.

17. Розробіть орфографічну вправу орієнтовану на навчання правопису службових слів, використайте прийом вибірково-розподільного диктанту.

18*. Розробіть словниковий диктант до однієї з тем:

- правопис «ь» та апострофа;
- правопис префіксів;
- правопис суфіксів;
- правопис великої букви;
- правопис складних іменників;
- правопис складних прикметників;
- правопис складних займенників;
- правопис складних службових слів;
- правопис не- з різними частинами мови.

Використовуйте один з прийомів (попереджувальний, вибірковий, розподільний, вибірково-розподільний диктант).

19. Доберіть текстовий диктант до однієї з наведених вище тем. Інтегруйте формування орфографічної компетентності з соціокультурною та діяльнісною.

20*. Розробіть (складіть самостійно) текстовий диктант до однієї з наведених вище тем.

21. Розробіть орфографічну вправу до теми «Правопис не- з дієсловами» з позиції диференційованого підходу (врахуйте різний рівень здібностей учнів до навчання орфографії).

22. Розробіть орфографічну вправу до теми «Правопис «ь» з позиції диференційованого підходу. Врахуйте фактор розвиненості фонематичного слуху в учнів.

23. Розробіть орфографічну вправу («Правопис слів іншомовного походження»), орієнтовану на розвиток слухової пам'яті.

24. Розробіть орфографічну вправу («Правопис слів іншомовного походження»), орієнтовану на розвиток зорової пам'яті.

25. Розробіть орфографічну вправу («Правопис слів іншомовного походження»), орієнтовану на розвиток кінестезичної пам'яті.

26. Розробіть орфографічну вправу («Правопис слів іншомовного походження»), орієнтовану на розвиток усіх трьох видів пам'яті.

27. Розробіть орфографічну вправу до теми «Правопис префіксів», дотримуйтеся принципів зв'язку навчання орфографії з граматикою та свідомості й автоматизму в навчанні орфографії.

28*. Розробіть комплекс вправ для узагальнення та систематизації знань та навичок з орфографії у 5 класі.

29*. Розробіть комплекс вправ для узагальнення та систематизації знань та навичок з орфографії у 6 класі (до теми правопис відмінкових закінчень).

30. Розробіть орфографічну вправу до теми «Правопис ненаголошених голосних», використайте прийом орфографічного промовляння.

31*. Розробіть комплекс орфографічних вправ до теми «Правопис часток», використавши тільки ігрові методи навчання.

32. Розробіть орфографічну вправу до теми «Правопис відмінкових закінчень», використавши прийом роботи зі словником.

33. Розробіть орфографічну вправу до теми «Правопис особових закінчень дієслів», використавши засоби інтернету.

34. Розробіть орфографічну вправу до теми «Правопис складних числівників», використавши прийом спостереження за мовним матеріалом.

35. Для навчання правопису слів з подвоєнням приголосних розробіть вільний диктант, інтегрувавши навчання орфографії з розвитком мовлення.

36. Розробіть індивідуальні картки для диференційованого закріплення орфографічного матеріалу для учнів 5 класу.

37. Розробіть орфографічне завдання до теми «Правопис слів іншомовного походження», використавши елементи дослідницького методу навчання.

38. Розробіть коректурну вправу до теми «Правопис прийменників». Поєднайте навчання орфографії з розвитком рефлексії учнів.

39**. Класифікуйте орфограми, які вивчають учні 5 та 6 класу за такими групами: фонетико-графічні, морфологічні, структурні, синтаксичні, семантичні, традиційні написання.

40. Розробіть алгоритм-опору до теми «Правопис не- з дієприкметниками та дієприслівниками».

ТЕМА 12. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СИНТАКСИСУ ТА ПУНКТУАЦІЇ

Методична характеристика вправ / завдань

Схарактеризуйте наведені нижче вправи / завдання.

Завдання 1.

114. Прочитайте. Визначте складні речення, частини яких поєднано різними типами зв'язку: безсполучниковим і сполучниковим.

Колись думали: знання, технічні досягнення вирішать усі проблеми, і людське життя суттєво покращиться. Насправді ж знання заплутало людину. Воно закинуло її на Місяць, жене на Марс, лікує, проте атомна бомба і екологічні катастрофи похитнули віру в знання. Хоч знання покращує життя, воно руйнує природу.

У всі віки пишались неповторністю людини. Нині настає можливість людину тиражувати. Але ж єдина помилка може вбити весь тираж!

Немає прогресу в площині моралі, скоріше рух зворотний, бо незабаром зникнуть зі словників такі поняття: співчуття, любов, милосердя. Ми цікавимось позаземними «братами», а чи часто провідуємо свою бабусю?

Усі відкриття мають зворотний бік. Інтернет обплутав людину, як павук муху. Будь-яку інформацію можна добути за кілька хвилин, але більше третини людей, які марять інтернетом, уже психічно хворі, тому вони потребують допомоги.

(За Ю. Мушкетиком)

● Оберіть зі своїх однокласників групу, яка проведе спостереження: складних речень з яким зв'язком — сполучниковим чи безсполучниковим — у відповідях було більше. Дайте відповіді на запитання:

Чи погоджуєтесь ви з тим, що занепад моралі може бути спричинений технічними досягненнями людства? Відповідь побудуйте у формі роздуму: теза — докази — висновки.

Чи згодні ви з тим, що користування інтернетом спричиняє в частини людей залежність? Яку й від чого? У відповіді вживайте складні речення.

Підтримайте або спростуйте думки автора тексту щодо ставлення до інтернету. У відповіді використовуйте складні речення.

115. Попрацюйте в групах. Розкажіть, чи можливо за допомогою інтернету сприяти розвитку милосердя та співчутливості. Якщо можна, то в який спосіб?

● **Мозковий штурм.** Придумайте й складіть словесний опис мурала, який би цю думку уобразилював. На уявному муралі «розмістіть» складене (пригадане) вами гасло, яке цю думку передає. Гасло сформулюйте у вигляді складного речення.

Українська мова: підручн. для 9-го класу.: загальноосвіт. навч. закладів / О. Глазова – Харків: Ранок, 2017. – С. 73.

Завдання 2.

Проведіть дослідження речень за планом і зразком.

План дослідження

1. Підкресліть головні й другорядні члени речення.
2. Надпишіть над кожним словом, якою частиною мови воно є.
3. Визначте й запишіть вид простого речення за такими ознаками:
 - а) за складом граматичної основи (*односкладне, двоскладне*);
 - б) за наявністю другорядних членів речення (*поширене, непоширене*);
 - в) за метою висловлювання (*розповідне, питальне, спонукальне*);
 - г) за емоційним забарвленням (*окличне, неокличне*).

Зразок. *прикм. ім. дієсл. дієприкм. прийм. числ. ім.*
 Червоний замок був збудований в одинадцятому столітті (двоскл., пошир., розпов., неокл.).

1. Де розташований цей таємничий замок? 2. Він височіє в урочищі Червоному. 3. Бажання відвідати його виникає відразу. 4. Хай ваша подорож у Тернопільську область буде цікавою!

Українська мова: підручн. для 8-го класу: Авраменко О.М., Борисюк Т.В., Почтаренко О.М. – К.: Грамота, 2021. – С. 60.

Завдання 3.

Розгляньте ілюстрації. Пригадайте, у яких українських народних казках дід і баба отримують дитину на старість як дарунок долі. Складіть про це невелику розповідь, використовуючи відокремлені члени речення.

Українська мова: підручн. для 8-го класу: Авраменко О.М., Борисюк Т.В., Почтаренко О.М. – К.: Грамота, 2021. – С. 172.

Завдання 4.

Перепишіть текст, розставляючи пропущені розділові знаки. Зробіть синтаксичний розбір простих речень.

Цікавою словесною грою для дітей старшого віку веселою та захопливою є скоромовки чудовий витвір народної логopedії. Вони складаються із жартівливих висловів скомпонованих із важких для швидкого вимовляння слів якими часто розважаються діти випробовуючи свої орфоepічні можливості та вдосконалюючи власне мовлення. В українській етнодидактиці скоромовок багато. Це підтверджує і сама скоромовка: «Усіх скоромовок не перескоромовиш, не перевискоговориш». Переймаючи їх від дорослих діти із задоволенням розважаються (*За М. Стельмаховичем*).

Українська мова: підручн. для 8-го класу: Авраменко О.М., Борисюк Т.В., Почтаренко О.М. – К.: Грамота, 2021. – С. 172.

Завдання 5.

164. Прочитайте. Укажіть складнопідрядні речення, визначте в кожному головну й підрядну частини. Поставте питання від головної частини до підрядної.

Петриківський розпис — унікальне мистецтво, аналогів якому не знає світ. Це витвори народного духу, які ЮНЕСКО включило до списку нематеріальної культурної спадщини людства.

Проте петриківський розпис не лише мистецтво, що зберігає давні народні традиції. Це сучасний живопис, який розвивається та набуває все нових і нових рис. Ідея внесення петриківського розпису до офіційного дизайну «Євробачення — 2017» припала до душі користувачам соцмереж, котрі шанують справжню красу.

(Із сайту «Українське мистецтво»)

Українська мова: підручн. для 9-го класу.: загальноосвіт. навч. закладів / О. Глазова – Харків: Ранок, 2017. – С. 102.

Завдання 6.

183. я — редактор. Відредагуйте й запишіть подані речення. Скористайтеся підказкою.

1. Кожен школяр віддає собі отчет, що без знань важко здати ЗНО, уступити до вищого учбового закладу і знайти своє місто в житті. 2. Немає сумніву про те, що більша половина наших учнів хоче приймати участь не тільки в районній, а й у міській олімпіаді з веб-дизайну. 3. Хто ж не мріє про гаджет нового зразка, який дозволяє користуватися Інтернетом коли ти тільки схочеш.

ПІДКАЗКА

Неправильно	Правильно
здати іспит учбовий посібник більша половина віддавати отчет	скласти іспит навчальний посібник більшість усвідомлювати, розуміти

● Які норми літературної мови було порушено в реченнях? Звертєся з поданою на ф́орзаці таблицею «Норми літературної мови».

Українська мова: підручн. для 9-го класу.: загальноосвіт. навч. закладів / О. Глазова – Харків: Ранок, 2017. – С. 110.

Завдання 7.

182. Перепишіть прислів'я, до головної частини складного речення добираючи з довідки підрядну.

1. Життя полягає в тому, ... 2. Зводячи дім, поцікавтеся, ... 3. Гордилася свиня, ... 4. Послухай, ..., й запам'ятай навіки. 5. Цікався, ..., але думай по-своєму. 6. Він говорить те, ..., а чує те, ...

Довідка: хто ваші сусіди; щоб безперервно йти вперед; що об чужий тин чухалася; що каже приказка; як люди кажуть; що треба, що йому хочеться.

- Визначте місце підрядної частини складносурядного речення відносно головної.
- Накресліть схему останнього речення.

Українська мова: підручн. для 9-го класу.: загальноосвіт. навч. закладів / О. Глазова – Харків: Ранок, 2017. – С. 110.

Завдання 8.

178. Складіть і запишіть речення, які відповідали б поданим схемам.

1. [дієслово], (як ...).
2. [прикметник], (коли ...)?
3. [прислівник], (що ...)!

Українська мова: підручн. для 9-го класу.: загальноосвіт. навч. закладів / О. Глазова – Харків: Ранок, 2017. – С. 109.

Розробка фрагментів уроків, вправ та завдань

1**. Розробіть фрагмент уроку презентації нового навчального матеріалу до теми «Словосполучення. Відмінність словосполучення від слова й речення. Головне й залежне слово в словосполученні» (5 клас). Поєднайте методи стимулювання інтересу учнів до навчання з проблемним методом.

2**. Розробіть фрагмент уроку презентації нового навчального матеріалу до теми «Відокремлені означення. Розділові знаки при відокремлених означеннях» (8 клас). Використайте пояснювально-ілюстративний метод навчання та розробіть опорний алгоритм-правило, який відображає умови відокремлення означень.

3**. Розробіть фрагмент уроку презентації нового навчального матеріалу до теми «Розділові знаки у складносурядному реченні» (9 клас). Для презентації інтегруйте дедуктивний та індуктивний методи навчання. Створіть на уроці ситуацію інтересу.

4*. Розробіть для учнів 5 класу комплекс вправ для актуалізації знань, навичок та вмінь з синтаксису, набутих у початковій школі.

5*. Розробіть для учнів 5 класу комплекс вправ для актуалізації знань, навичок та вмінь з пунктуації, набутих у початковій школі.

6. Розробіть для учнів 8 класу комплекс вправ для актуалізації знань, навичок та вмінь з синтаксису, набутих у попередніх класах.

7. Розробіть для учнів 8 класу комплекс вправ для актуалізації знань, навичок та вмінь з пунктуації, набутих у попередніх класах.

8. Розробіть 3-5 вправ до теми «Додаток» (5 клас) з позиції системно-структурного підходу та з дотриманням основних принципів навчання.

9. Розробіть 3-5 вправ до теми «Означення» (5 клас) з позиції системно-структурного підходу та з дотриманням основних принципів навчання.

10. Розробіть 3-5 вправ до теми «Обставина» (5 клас) з позиції інтегративного підходу (інтегруйте навчання мови, літератури та української культури) та з дотриманням основних принципів навчання.

11. Розробіть 3-5 вправ до теми «Однорідні члени речення. Розділові знаки при однорідних членах речення» (5 клас) використовуйте ігрові прийоми навчання.

12. Розробіть 3-5 вправ до теми «Звертання. Розділові знаки при звертанні» (5 клас). Поєднайте вивчення мовного матеріалу з розвитком рефлексії в учнів.

13. Розробіть 3-5 вправ до теми «Вставні слова. Розділові знаки при звертанні» (5 клас). Диференціюйте вправи за рівнем навчальної автономії учнів та рівнем самоконтролю.

14. Розробіть 3-5 вправ до теми «Словосполучення» (8 клас). Для перевірки використовуйте три варіанти контролю: жорсткий контроль, послаблений контроль, самоконтроль.

15. Розробіть 3-5 вправ до теми «Головні члени речення» (8 клас). Продемонструйте фронтальну, групову та індивідуальну форми організації виконання цих вправ.

16. Розробіть рецептивну вправу до теми «Види присудків» з позиції системно-структурного підходу (8 клас).

17. Розробіть продуктивну вправу до теми «Прикладка як різновид означення» з позиції комунікативного підходу (8 клас).

18. Розробіть вправу до теми «Тире між підметом і присудком» (8 клас). Поєднайте навчання пунктуації з розвитком мовного чуття.

19. Розробіть вправу до теми «Узгодження головних членів речення» (8 клас). Поєднайте навчання мови з розвитком здатності планувати діяльність для досягнення мети, визначати етапи роботи.

20. Розробіть аудитивну вправу (вибірковий диктант) до теми «Речення поширені й непоширені» (8 клас). Поєднайте навчання мовного матеріалу з розвитком навчальних стратегій учня.

21. Розробіть вправу до теми «Прикладка як різновид означення. Написання непоширених прикладок через дефіс» (8 клас), використовуйте прийом поширення структури речення.

22. Розробіть вправу до теми «Порівняльний зворот», використовуйте прийом складання речень за опорними словами, схемами (8 клас).

23. Складіть коректурну вправу до теми «Розділові знаки при порівняльному звороті». Диференціюйте формат перевірки вправи, врахувавши рівень самоконтролю учнів (8 клас).

24. Розробіть дослідницький проєкт до теми «Повні й неповні речення» (8 клас).

25. Складіть 3-5 вправ до теми «Односкладні речення». Поєднайте комунікативний та системно-структурний підходи (8 клас).

26. Складіть 3-5 вправ до теми «Однорідні члени речення» (8 клас). Інтегруйте навчання української мови з літературою.

27. Складіть 3-5 вправ до теми «Вставні слова (словосполучення, речення). Групи вставних слів і словосполучень за значенням. Розділові знаки при вставних словах» (8 клас). У вправах поєднайте реалізацію мовної, мовленнєвої, соціокультурної та діяльнісної змістових ліній.

28. Розробіть 4-6 вправ до теми «Однорідні члени речення» для 5 та 8 класу, продемонструйте у вправах урахування вікових особливостей учнів.

29*. Розробіть комплекс вправ до теми «Відокремлені означення», інтегруйте реалізацію чотирьох змістових ліній та диференціюйте учнів за рівнем розвитку мовленнєвих умінь.

30*. Розробіть комплекс вправ до теми «Відокремлені прикладки», інтегруйте реалізацію чотирьох змістових ліній та диференціюйте учнів за їхніми інтересами.

31*. Розробіть комплекс вправ до теми «Відокремлені додатки та обставини», інтегруйте реалізацію чотирьох змістових ліній та диференціюйте учнів за рівнем мотивації до вивчення української мови.

32*. Розробіть комплекс вправ до теми «Відокремлені уточнювальні члени речення», інтегруйте реалізацію чотирьох змістових ліній та диференціюйте учнів за рівнем успішності.

33*. Розробіть комплекс вправ для систематизації та узагальнення знань, навичок та вмінь з теми «Просте речення» (8 клас).

34. Розробіть вправу для формування навичок складати речення з прямою мовою та розставляти розділові знаки при прямій мові. Інтегруйте формування вказаних вище навичок з рефлексією учнів.

35. Розробіть вправу для формування навичок складати усні діалоги. Диференціюйте учнів за їхніми інтересами.

36. Розробіть вправу для формування умінь порівнювати виражальні можливості різних способів передавання прямої мови. Застосуйте дослідницький метод навчання.

37. Розробіть вправу для формування умінь замінювати пряму мову непрямою. Поєднайте формування цих умінь з розвитком чуття філігранності мови, розумінням форми і змісту мовних явищ.

38. Розробіть 3-5 вправ на формування умінь визначати види складних речень (сполучникові й безсполучникові), засоби зв'язку між частинами речення у складному, кількість граматичних основ у ньому. Поєднайте процес

формування цих умінь з уміннями оцінювати виражальні можливості складносурядних речень та синонімічних до них конструкцій.

39. Розробіть вправу для формування умінь знаходити у тексті складносурядні речення, встановлювати смислові зв'язки між частинами його. Застосуйте ігровий метод навчання.

40. Розробіть вправу для формування рецептивно-аналітичних пунктуаційних навичок у межах теми «Складносурядне речення». Поєднайте розвиток пунктуаційних навичок з формуванням соціокультурних знань.

41. Розробіть вправу (списування з пунктуаційним завданням) для формування рецептивно-аналітичних пунктуаційних навичок у межах теми «Складносурядне речення». Продемонструйте у вправі реалізацію морально-етичного виховання.

42. Розробіть 3-5 вправ, орієнтованих на формування умінь визначати головну й підрядну частини, види складнопідрядних речень, істотні ознаки їх, межі головної й підрядної частин, кількість частин. Продемонструйте у вправі реалізацію трудового виховання учнів та стимулювання їх до здорового способу життя.

43. Розробіть 3-5 рецептивних вправ для формування умінь визначати типи складнопідрядних речень. Поєднайте з формуванням умінь перетворювати інформацію з однієї форми в іншу (наприклад, схему).

44. Розробіть 2-3 репродуктивні вправи до теми «Складнопідрядне речення». Поєднайте з формуванням умінь використовувати різні види читання для вирішення поставленого завдання.

45. Розробіть 2-3 репродуктивні вправи, покликані формувати уміння знаходити у тексті складнопідрядні речення з кількома підрядними частинами та визначати тип підрядності. Прокоментуйте, як Ви дотримувалися основних принципів навчання.

46. Розробіть вправу, спрямовану на формування навичок розрізняти сполучники і сполучні слова, використовуйте прийоми роботи з тлумачним словником.

47. Розробіть вправу, спрямовану на формування умінь аналізувати й порівнювати виражальні можливості складнопідрядних речень та інших синонімічних конструкцій у текстах різних стилів. Застосуйте дослідницький метод.

48. Розробіть вправу для формування пунктуаційних навичок у безсполучниковому реченні. Використайте попереджальний, вибірковий та пояснювальний.

49. Розробіть вправу для формування умінь розрізняти види безсполучникових складних речень за характером синтаксичних і смислових зв'язків між їхніми частинами.

50*. Складіть комплекс вправ для узагальнення й систематизації знань, навичок та вмінь до теми «Складнопідрядне речення». Поєднайте реалізацію мовної компетентності іще з двома-трьома, передбаченими програмою.

51*. Складіть комплекс вправ для узагальнення й систематизації знань, навичок та вмінь до теми «Складносурядне речення». Поєднайте реалізацію мовної компетентності з соціокультурною та мовленнєвою.

52*. Складіть комплекс вправ для узагальнення й систематизації знань, навичок та вмінь до теми «Безсполучникове речення». Поєднайте реалізацію мовної компетентності іще з двома-трьома, передбаченими програмою.

ТЕМА 13. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СТИЛІСТИКИ

Методична характеристика вправ / завдань

Схарактеризуйте наведені нижче вправи / завдання.

Завдання 1.

623 Оберіть героя майбутнього нарису (мама, тато, вчителька, тренер, письменник, артист, громадський діяч чи інша особа, яку ви поважаєте). Напишіть портретний нарис у публіцистичному стилі. Скористайтеся поданою нижче пам'яткою.

Українська мова : підручник для 7 класу / О.В. Заболотний, В.В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 235.

Завдання 2.

 626 Виконайте завдання одного з варіантів.

ВАРІАНТ А. Напишіть розписку про одержання вами від певної особи чи організації інвентарю, грошей чи документів.

ВАРІАНТ Б. Напишіть розписку про одержання в бібліотеці школи книжок у кількості 10 штук.

Українська мова : підручник для 7 класу / О.В. Заболотний, В.В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 235.

Завдання 3.

 627 Напишіть твір-оповідання за поданим сюжетом. Складіть самостійно план. Доберіть заголовок.

Цього року весна запізнилася. У березні ще були морози. У школі хлопці повідомили, що біля озера сіла велика зграя лелек, які повернулися з вирію. Птахам нічого було їсти, і вони почали гинути. Люди підготували їх. Більшість чорногузів наші односельці врятували. Птахи, відпочивши, полетіли до своїх домівок, на старі гнізда (За О. Довгою).

Українська мова : підручник для 7 класу / О.В. Заболотний, В.В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 235.

Завдання 4.

622 I. Назвіть людей, про яких варто, на вашу думку, написати в газеті чи розповісти в телевізійній передачі. Свій вибір обґрунтуйте.

II. Прочитайте текст. Визначте його тему й основну думку. Який тип мовлення покладено в основу тексту?

МАЙСТЕР СУЧАСНОСТІ

Картини народного художника України Івана Марчука самобутні й сміливі, символічні й філософські, сповнені прадавніми образами. Любов до пейзажу, що став одним із головних жанрів творчості майстра, – від вродженого відчуття землі, її краси та сили.

Іван Марчук

мистецтво. Звинувачення критиків у націоналізмі, переслідування, вимушена еміграція – усі ці випробування довелося пройти художнику на шляху до світового успіху.

Іван Марчук живе в Києві, має свою майстерню, де проводить більшу частину дня. Коли зустрічаєшся з Іваном Степановичем, одразу помічаєш його чистий, привітний і проникливий погляд. У темно-карих очах – і смуток за пережитим, і сподівання на краще. Трохи підняте підборіддя підкреслює наполегливий характер, а великі білі, як сніг, вуса прикрашають вольове обличчя.

Про себе художник говорить:

– Для мене мистецтво – це життя і одкровення. Іншої альтернативи нема. І водночас мистецтво – це каторга. Я працюю 365 днів на рік і без цього не можу. Це присуд долі, карма, вирок, приреченість. І нікуди не дінешся. Я мрію погрітися на пляжі, полежати в траві, слухаючи, як вона росте, я хочу дивитися, як плывуть у небі хмари, хочу тішитися, веселитися, спілкуватися, не відмовився б піти до школи, щоб когось там чогось навчити (*З газети*).

Іван Марчук. Сонце

III. Знайдіть у тексті опис зовнішності митця. Зверніть увагу на початок розповіді, біографічні дані, кінцівку. Як би ви розпочали цю розповідь?

IV. Роздивіться ілюстрацію й опишіть зовнішність видатного українського художника сучасності Івана Марчука.

*Українська мова : підручник для 7 класу / О. В. Заболотний, В. В. Заболотний.
– К.: Генеза, 2016. – С. 235.*

Завдання 5.

617 ПОПРАЦЬОЙТЕ В ПАРАХ. Складіть і розіграйте за особами діалог дискусійного характеру (8–10 реплік), що міг би відбутися між семикласниками (семикласницями) щодо вимоги ходити до школи в шкільній формі. Один учень (учениця) наполягає на тому, що шкільна форма має бути обов'язковою в школі, а інший (інша) – заперечує це.

Українська мова : підручник для 7 класу / О. В. Заболотний, В. В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 235.

Завдання 6.

25 Прочитайте текст. Визначте його тему й головну думку. Хто адресати тексту? Чи можна уявити його надрукованим у суспільно-політичних ЗМІ? Проголошеним як виступ на радіо- або у телепередачі суспільного змісту?

Коли запитають, чи ви патріот, ви знітетесь і скажете: «Не знаю, хай судять інші». Любов до батьків та до рідної землі — почуття таке високе й безкорисливе, що про нього воліють мовчати. Але не всі. Є люди, які демонстративно, публічно заявляють про свою любов і б'ють себе руками в груди.

Чи сумісні з патріотизмом такі риси, як черствість, заздрісність, пиха, нечемність, шукання користі, неправдивість або зневіра? Якщо ними наділений «патріот» — значить, його патріотизм несправжній.

Слово «патріотизм» асоціюється з моральними поняттями, зокрема з порядністю. Словесний патріотизм нічого не вартий. Має бути діяльний патріотизм, який себе не афішує, але виявляється на кожному кроці.

Немає другого Дніпра і не буде іншої Батьківщини... Батьківщина — ваш дім, і він буде таким, яким ви його зробите. І ви свій дім повинні наповнювати духовністю (*За Є. Сверстюком*).

- ➔
- ❖ Поясніть різницю між патріотизмом словесним і діяльним. Наведіть приклади із сучасного життя.
 - ❖ Витлумачте значення слова *духовність*. Звіртеся із Тлумачним словничком.
 - ❖ Чому автор тексту закликає наповнювати рідний дім, тобто батьківщину, духовністю?
 - ❖ З опорою на подану нижче таблицю доведіть, що текст створено в публіцистичному стилі.
 - ❖ Які риси єднають публіцистичний стиль із художнім? Назвіть ужиті в тексті емоційно забарвлені слова.

Українська мова: підручн. для 7-го класу.: загальноосвіт. навч. закладів / О. Глазова – Харків: Ранок, 2020. – С. 18.

Завдання 7.

39 ПОПРАЦЮЙТЕ В ПАРАХ

Напишіть у співавторстві есе в публіцистичному стилі на одну з тем (на вибір):

- Гармонія людини і природи як велика духовна цінність.
- Земле барвінкова, дай мені здоров'я!

- ➔ ✳ Працюючи, користайтеся поданою на форзаці підручника пам'яткою «Як написати есе».
- ✳ Використовуйте в тексті есе речення зі звертаннями та вставними словами.

Українська мова: підручн. для 7-го класу.: загальноосвіт. навч. закладів / О. Глазова – Харків: Ранок, 2020. – С. 27.

Завдання 8.

212 Прочитайте. Ознаки якого стилю притаманні кожному з речень? Свою думку доведіть.

1. Мешканці південних регіонів України мають темне волосся, карі очі, чітко окреслений прямий ніс. Більшість із них високі, мають видовжене обличчя (*З підручника*). 2. Для виконання ролі в історичному художньому кінофільмі потрібен підліток віком 12–13 років, зріст 150–160 см, міцної статури, білявий, темноокий (*З оголошення*). 3. Дідусь мав кругленьке обличчя, кирпатий, як картоплина, ніс і маленькі чорні очки (*І. Нечуй-Левицький*). 4. У блискучих синіх очах дівчини — голки. Не говорить, а ріже , звузивши очі, бровою повівши (*Г. Колісник*).

- ➔ ✳ На що звернули увагу автори описів, щоб описати людську зовнішність? Чи можна сказати, що описане ними є для портрета людини найважливішим, головним?

Українська мова: підручн. для 7-го класу.: загальноосвіт. навч. закладів / О. Глазова – Харків: Ранок, 2020. – С. 103.

Розробка фрагментів уроків, вправ і завдань

1. Розробіть фрагмент уроку, орієнтованого на ознайомлення учнів середньої школи з одним зі стилем мовлення.

2. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на формування в учнів середньої школи умінь розрізняти стилі мовлення.

3. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на формування в учнів середньої школи умінь визначати особливості стильові особливості мовлення та визначати стиль.

4. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на формування в учнів середньої школи умінь створювати тексти художнього стилю.

5. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на формування в учнів середньої школи умінь створювати тексти наукового стилю.

6. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на формування в учнів середньої школи умінь створювати тексти публіцистичного (медійного) стилю.

7. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на формування в учнів середньої школи умінь створювати тексти офіційно-ділового стилю.

8. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на формування в учнів середньої школи умінь створювати оголошення в офіційно-діловому стилі.

9. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на формування в учнів середньої школи умінь виправляти стилістичні огріхи у висловленнях і текстах.

10. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на формування в учнів середньої школи умінь створювати письмовий твір-роздум про вчинки людей на основі власних спостережень і вражень у художньому стилі (орієнтовні теми: «Чому я пишаюся своїм товаришем», «Який вчинок можна вважати героїчним», «У яких вчинках виявляється людська шляхетність») з використанням фразеологізмів.

11. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на формування в учнів середньої школи умінь створювати усний твір-опис приміщення на основі особистих вражень або за картиною в художньому стилі.

12. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на формування в учнів середньої школи умінь створювати письмовий твір розповідного характеру з елементами роздуму в художньому стилі (орієнтовні теми: «Що я роблю для здійснення своєї мрії», «У чому полягає гідність людини», «Що важливіше – наполегливість чи скромність») з використанням займенників, що належать до різних розрядів.

13. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на формування в учнів середньої школи умінь аудіювання тексту публіцистичного (медійного) стилю, а також умінь обґрунтування вибору стилю для розкриття в тексті суспільно важливої теми.

14. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на формування в учнів середньої школи умінь складання плану тексту публіцистичного (медійного) стилю на тему «Духовні цінності нашого народу» (7 клас).

15. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на формування в учнів середньої школи умінь вибору стилю тексту (висловлення) відповідно до мети й ситуації спілкування.

16. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на формування в учнів середньої школи умінь складання письмового твору-опису зовнішності людини за картиною українського художника (Т. Шевченка, М. Пимоненка, О. Мурашка т. ін) у художньому стилі з використанням дієприкметників і дієприкметникових зворотів (за складним планом) (7 клас).

17. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на формування в учнів середньої школи умінь складання письмового повідомлення на тему про мову, що вимагає зіставлення й узагальнення матеріалу в науковому стилі.

18. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на формування в учнів середньої школи умінь складання та розігрування діалогу дискусійного характеру в розмовному стилі з використанням прислів'їв — узагальнено-особових речень (8 клас).

19. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на формування в учнів середньої школи умінь оцінювати виражальні можливості речень з однорідними членами в різних стилях мовлення.

20. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на формування в учнів середньої школи умінь складання звіту про виконану роботу (оформлення в школі зимового саду; створення класного блога і т. ін) в офіційно-діловому стилі з використанням безособових дієслівних форм на *-но*, *-то*.

ТЕМА 14. МЕТОДИКА РОЗВИТКУ УСНОГО МОВЛЕННЯ

Методична характеристика вправ / завдань

Схарактеризуйте наведені нижче вправи / завдання.

Завдання 1.

79 Складіть усно невелику розповідь з елементами опису на одну з поданих тем: «Екстремальні ігри», «Я і моє місто (село)», «Мій вихідний день», «Прогулянка містом (селом)». Використовуйте: а) речення з підметом, вираженим числівником з іменником; б) речення з підметом, до складу якого входить іменник зі значенням кількості.

Українська мова : підручник для 8 класу / О.В.Заболотний, В.В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 40.

Завдання 2.

96 **ПОПРАЦЮЙТЕ В ПАРАХ.** Прочитайте речення. Запропонуйте по черзі різні варіанти розташування слів у них. Простежте, як зі зміною порядку слів змінюється зміст та експресивність висловлювання.

1. Із грудня журнал «Однокласник» видаватиметься в англomовному варіанті. 2. Контроль за якістю продукції на заводі ведеться постійно. 3. Дітей до навчальних закладів підвозять шкільні автобуси. 4. У новому сервісному центрі надають послуги з налаштування мобільних телефонів.

Українська мова : підручник для 8 класу / О.В.Заболотний, В.В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 46.

Завдання 3.

98 I. Прочитайте речення *Я приніс вам книжку* з різною інтонацією так, щоб передати чотири різні змістові відтінки значення.

II. Спробуйте скласти 3–4 речення, які залежно від інтонації можуть мати різний зміст. Запишіть їх і прочитайте з відповідною інтонацією однокласникам або батькам. Чи зрозуміють вони, про що ви хочете повідомити?

Українська мова : підручник для 8 класу / О.В.Заболотний, В.В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 46.

Завдання 4.

142 Виконайте завдання одного із запропонованих варіантів.

ВАРІАНТ А. Опишіть усно дівчину або хлопця, використавши порівняльні звороти. Скористайтеся поданою довідкою.

ДОВІДКА. Для дівчат: *струнка, як тополя; горда, мов князівна; розкішна, як жоржина; колюча, як троянда; граціозна, як лань; усміхнена, як сонечко; вертлява, як білочка.*

Для хлопців: *ставний, як явір; міцний, як дуб; нестримний, як вітер; сміливий, як тигр; привітний, як сонечко; хвацький, як козак.*

ВАРІАНТ Б. Складіть і запишіть речення з поданими порівняльними зворотами. Звороти підкресліть як члени речення.

Мов калина, наче дзвіночки, мов лід, майже як і вчора, як пір'їна, мов золоті сльози.

Українська мова: підручник для 8 класу / О.В.Заболотний, В.В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 62-63.

Завдання 5.

Проект

Об'єднайтеся в групи по 3–5 учнів. Підготуйте одне із запропонованих нижче дійств на тему «Хто тут головний?» за матеріалами розділу «Словосполучення і речення. Головні та другорядні члени речення». Мета проекту: узагальнити знання з визначеної теми. Підготуйтеся до захисту проекту перед учнями класу (5–10 хвилин) за поданим планом.

План захисту проекту гри

1. Представлення групи, яка готувала проект.
2. Обґрунтування корисності й доцільності проекту для вивчення відповідної теми.
3. Демонстрація проекту.
4. Відповіді на запитання представників інших груп.

Види дійств

1. Виступ команди Клубу веселих і кмітливих.	4. Шоу-програма.
2. Інсценізація пісні, казки, оповідання.	5. Показ модного одягу.
3. Театралізоване дійство.	

Українська мова: підручник для 8 класу / О.В.Заболотний, В.В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 63.

Завдання 6.

180 I. Прочитайте текст, визначте стиль мовлення. Розкажіть, яку картину вдалося змалювати автору, які відчуття й запахи передати.

У ЛІСІ

Часто доводилося мені з дідусем ходити в ліс шукати лікарські трави. Ось і цього разу встали ми дуже рано. На небі ще блідо мерехтіли зірки. Гостро віяло ранковою прохолодою. До лісу було далеченько. Коли дібралися туди, перші промені сонця вже лагідно лоскотали мені лице своїм теплом. Приємно було від того на серці, і воно промінилося радістю. І ноги не боліли, і втоми в тілі не було...

I. Кисіль. Лісова річка

Дідусь сів на пахучі трави, розв'язав полотняну торбину зі сніданком. Приємно запахло ще й салом, часником і свіжими плескачами. Ми гарно поснідали, бо на свіжій повітрі апетит, як дід каже, вовчий. Потім дідусь підвівся, глянув на небо, сказав:

– Після обіду, онучку, буде злива.

Як він знав, що буде злива? Хтозна. Та коли вже казав, то все збувалося (Л. Павленко).

II. Випишіть із тексту безособові речення, підкресліть у них головні члени. Яка роль безособових речень у реалізації авторського задуму?

III. Усно перекажіть прочитане, використовуючи виписані речення.

Українська мова: підручник для 8 класу / О.В.Заболотний, В.В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 83.

Завдання 7.

183 Замініть усно двоскладні речення синонімічними безособовими. Простежте, як змінився характер висловленої думки. Які зміни сталися в системі членів речення?

ЗРАЗОК. У хаті пахне хліб. – У хаті пахне хлібом.

1. Сонце залило галявину. 2. На подвір'ї запахла скошена трава. 3. Від річки війнула прохолода. 4. Безперервні осінні дощі розмили дорогу. 5. Я хочу дочекатися ранку. 6. Настала рання весна. 7. Стан хворого погіршав. 8. Перші кроки робляться важко. 9. Археологи знайшли залишки давнього поселення.

Українська мова: підручник для 8 класу / О.В.Заболотний, В.В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 84.

Завдання 8.

- 197** I. Розгляньте репродукцію картини Є. Лещенка. Розкажіть, що на ній зображено. Які кольори переважають? Яким настроєм вона перейнята? Доберіть іменники для позначення місця й часу.
II. Складіть усно за картиною опис (5–8 речень), використовуючи називні речення для позначення місця й часу.

Є. Лещенко. Крізь снігову завісу

Українська мова: підручник для 8 класу / О.В.Заболотний, В.В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 88.

Завдання 9.

- 211** Складіть і розіграйте за особами діалог (8–12 реплік), можливий у такій ситуації: ви з товаришем (подругою, однокласником) обговорюєте фільм, відеокліп або останній випуск улюбленої телепередачі. Використайте в діалозі неповні речення.

Українська мова : підручник для 8 класу / О.В.Заболотний, В.В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 93.

Завдання 10.

§ 5. УСНИЙ СТИСЛИЙ ПЕРЕКАЗ ТЕКСТУ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО СТИЛЮ

ПОВТОРЕННЯ

А. Розгляньте таблицю та коротко охарактеризуйте ознаки кожного типу мовлення.

Тип мовлення		
розповідь	опис	роздум

Б. Який із стилів мовлення (*див. довідку*) має подані ознаки?

- 1) *Сфера використання* — громадсько-політичне життя.
- 2) *Функція* — повідомлення, вплив на читача.
- 3) *Форма*: монолог, діалог.
- 4) *Мовні особливості*: суспільно-політична лексика, емоційно забарвлені слова, художні засоби, фразеологізми, риторичні запитання, тон мовлення пристрасний, оцінний.

Довідка: стилі мовлення: офіційно-діловий, науковий, публіцистичний, розмовний, художній.

1. Прочитайте текст і виконайте завдання.

У підвалі будинку, що на вулиці Стельмаха, у вентиляційному отворі застряг кіт. Виручати бідолашного заходилися мешканці сусідніх будинків. Близько сьомої вечора в четвертій пожежній частині повідомили, що кіт засунув голову у вентиляційний отвір і самотужки не може звільнитися.

— Ми не зобов'язані їхати на такі виклики, це мають робити комунальні служби й природоохоронні організації, — каже інспекторка пресцентру служби «101» Ірина Курінна. — Порушуючи всі інструкції та норми, наша бригада з доброї волі допомогла тій тваринці. На місці події за допомогою електроперфоратора розширили отвір і звільнили кота (*Г. Хомуляк*).

А. У якому стилі написано текст? Який тип мовлення?

Б. Перекажіть цей текст стисло, скориставшись *способами ущільнення тексту*.

- 1) Відкиньте другорядну інформацію;
- 2) визначте найважливіші факти;
- 3) за можливості передайте матеріал абзацу (*три–п'ять речень*) одним-двома реченнями.

В. Порівняйте ваш стислий переказ із поданим варіантом. Більш чи менш стислою була ваша розповідь? Зробіть висновки.

У вентиляційному отворі одного з будинків на вулиці Стельмаха застряг кіт. Лише ввечері його звільнили... пожежники.

Інспекторка пресцентру служби «101» Ірина Курінна повідомила, що їхнім працівникам довелося порушити всі інструкції, аби врятувати бідолашного кота, хоча це мають робити інші організації.

2. Прочитайте текст і виконайте завдання.

РЯТІВНИКИ

Щороку 17 вересня українські рятувальники відзначають своє професійне свято. Ці люди гідні поваги, адже іноді вони ризикують здоров'ям і життям, виконуючи свої професійні обов'язки.

Рятувальникам часто допомагають спеціально навчені собаки. Їхня підготовка — досить непростий процес, який триває близько року. Але результати того варті. Здатність реагувати в не-

передбачуваних ситуаціях, коли на кону стоїть життя, властива багатьом чотирилапим героям. Вони діють усупереч своєму інстинкту самозбереження, не вимагаючи за свої подвиги ні похвали, ні нагород. А є такі собаки, які не проходили спеціального навчання для рятувальників, проте показали себе справжніми героями. Це вияв просто-таки фантастичної відданості людині.

Колись давно, ще в тринадцятому столітті, в Альпах монахи вивели породу собак спеціально для порятунку людей у гірських районах. Монастир був названий на честь святого Бернара. Тож не важко здогадатися, від чого походить назва великих благородних і добрих сенбернарів. Вони рятували життя тисячам людей.

Є легенда, яка оповідає про сенбернара, що рятував сорок людей, а сорок перший урятований завдав йому тяжкої травми.

Ніч в Альпах. Після снігового бурани собаки шукали людей у гірських снігових завалах, але нікого не знаходили й, знесилені, поверталися додому — у монастир. Тієї ночі не повернувся тільки Баррі. Він відчував, що під снігом є люди й вони потребують допомоги.

Чуття не підвело — Баррі знайшов людину. Він ліг поряд, аби зігріти чоловіка своїм тілом, і став лизати йому обличчя. Чоловік прийшов до тями й подумав, що біля нього вовк. У результаті Баррі був тяжко поранений.

Залишаючи криваві сліди й збираючи останні сили, Баррі дістався до монастиря, але через важке поранення він більше не міг рятувати людей. Він похований на одному з паризьких кладовищ. На його пам'ятнику напис: «Баррі, що рятував сорок осіб і був убитий сорок першою».

Таких історій безліч... Пес Мухтар у роки Другої світової війни витягнув з окопів понад чотириста поранених солдатів. Сибірський хаскі Болто рятував сотні життів від дифтерії! Глухий далматинець витягнув із річки дівчинку, яка тонула. Пес із кличкою Роско рятував хлопчика під час пожежі, а сам при цьому дістав 30 % опіків шкіри.

Собаки рятують людину на суходолі, у воді, під землею і навіть у небі. Останнім часом рятувальникам на допомогу приходять найсучасніша техніка, але чуття та інтуїцію, якими володіють собаки, ніщо не здатне замінити. Їхні дії — це прояви відданості й любові до людини (За С. Бровченком).

- А. Що виражає заголовок — тему чи основну думку тексту? Хто адресат і яка мета висловлення? До якого стилю належить цей текст?
- Б. Прочитайте текст іще раз і підготуйте до нього складний план. Стисло перекажіть прочитане вголос за цим планом. Скористайтеся планом роботи над стислим переказом.

План роботи над стислим переказом

1. Прочитайте (прослухайте) текст.
2. З'ясуйте стиль і тип мовлення, жанр тексту.
3. Подумки визначте найважливішу інформацію.
4. Прочитайте (прослухайте) текст удруге.
5. Складіть план переказу.

3. Перекажіть текст за планом, не скорочуючи його надмірно й не перевантажуючи другорядною інформацією.

До речі...

Рятувальник і рятівник — ці слова розрізняють за значенням.

Рятівник — той, хто рятує чи рятував кого- або що-небудь. **Рятувальник** — той, хто професійно рятує кого-, що-небудь, тобто працює в рятувальній службі.

- Поміркуйте, чому текст вправи 2 названо словом *рятівники*, а не *рятувальники*.

4. Прослухайте в інтернеті фрагмент телепередачі «Як підгодовувати птахів». Підготуйте складний план почутого тексту. Перекажіть цей текст за планом (усно).

Як підгодовувати птахів

Українська мова: підручн. для 8-го класу: Авраменко О.М., Борисюк Т.В., Почтаренко О.М. — К.: Грамота, 2021. — С. 18-19.

Завдання 11.

332. Складіть і розіграйте діалог між двома дев'ятикласницями, які вирішують, кого з успішних людей запросити на зустріч зі школярами. Одна дівчина пропонує організувати спілкування зі знаменитим артистом, бо саме цю професію мріє опанувати в майбутньому, інша — відомого спортсмена — переможця олімпіади, бо він зможе розповісти про причини й передумови своїх успіхів. Розмова відбувається на класних зборах.

Порада психолога. Аргументи на підтвердження своєї пропозиції слід висловлювати поступово. Найсильніший і незаперечний аргумент викладіть у кінці суперечки.

333. Розіграйте діалог-спілкування засобами мобільного зв'язку між однокласниками / однокласницями, які домовляються про обмін записами музичних творів улюблених виконавців. Усі пояснюють, чому творчість саме цього митця імпонує йому їй найбільше.

Порада психолога. Пам'ятайте: на колір і смак товариш не всяк. Стримуйте емоції! Поважайте думки й оцінки співбесідника/співбесідниці, навіть якщо з ним не згодні. Своє захоплення висловлюйте стримано, уточнювальні питання ставте у ввічливій формі, не перебивайте співрозмовника.

Українська мова: підручн. для 9-го класу.: загальноосвіт. навч. закладів / О. Глазова – Харків: Ранок, 2017. – С. 186.

Розробка фрагментів уроків, вправ і завдань

1. Розробіть фрагмент уроку, орієнтований на подолання предметних труднощів та надання необхідних знань учням для складання й розігрування діалогів відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної з життєвим досвідом учнів (діалог етикетного характеру з використанням етикетних формул). 5 клас.

2. Розробіть фрагмент уроку підготовки учнів до усного вибіркового переказу художнього тексту, що містить опис предмета, за колективно складеним планом. 5 клас.

3. Розробіть фрагмент уроку, орієнтований на збагачення словникового запасу учнів у процесі складання докладного усного переказу розповідного тексту художнього стилю з елементами опису тварини, що містить синоніми та антоніми (за колективно складеним простим планом). 5 клас.

4. Розробіть фрагмент уроку, орієнтований на подолання стилістичних труднощів під час написання докладного усного переказу художнього тексту розповідного характеру з елементами роздуму. 5 клас.

5. Розробіть фрагмент уроку складання й розігрування діалогу відповідно до ситуації спілкування, пов'язаної з обміном думками, життєвим досвідом учнів щодо безпеки спілкування телефоном та в мережі Інтернет. 6 клас.

6. Розробіть фрагмент уроку підготовки до складання й розігрування діалогів (телефонних розмов), що передбачають уникання небажаного й небезпечного спілкування, протистояння маніпулятивним впливам. 6 клас.

7. Розробіть фрагмент уроку складання та використання опор під час докладного усного переказу художнього тексту розповідного характеру з елементами роздуму. 6 клас.

8. Усний твір-опис приміщення на основі особистих вражень або за картиною в художньому стилі. 6 клас. Визначте місце уроку (серії уроків) в системі планування. Покажіть зв'язок уроку підготовки / написання твору-роздуму з попередніми уроками. Розробіть завдання для роботи під керівництвом вчителя та завдання для самостійної роботи учнів. 6 клас.

9. Сформулюйте цілі уроку «Докладний усний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами опису природи». 6 клас.

10. Розробіть завдання для підготовки та проведення докладного усного переказу тексту публіцистичного (медійного) стилю з елементами роздуму (за простим планом) з позиції диференційованого підходу (врахуйте рівень пам'яті та зв'язності мовлення учнів). 7 клас.

11. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на навчання складання й розігрування діалогів, що характеризують психічні стани людей, із використанням фразеологізмів, які містять дієприкметники (наприклад: як водою облитий; як ошпарений; як громом прибитий). 7 клас.

12. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на навчання докладного усного переказу розповідного тексту художнього стилю з елементами опису зовнішності людини (за складним планом). 7 клас.

13. Розробіть завдання для пропедевтичної роботи до навчання усного твору розповідного характеру в художньому стилі про виконання певних дій на основі власних спостережень з використанням дієприслівникових зворотів (за складним планом). 7 клас.

14. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на навчання складання усної пам'ятки «Як відрізнити сполучники й однозвучні з ними інші частини мови з прийменниками та частками (*проте — про те, зате — за те, якби — як би* т. ін). 7 клас.

15. Розробіть підготовчі завдання до навчання вибіркового усного переказу розповідного тексту з елементами опису пам'яток історії й культури в художньому стилі. 8 клас. Продемонструйте використання різних принципів навчання.

16. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на навчання складання й розігрування діалогу – обміну думками та враженнями від телепередач (матеріалів відеохостинга YouTube), присвячених вивченню та збереженню пам'яток історії та культури. 8 клас.

17. Сформулюйте цілі навчання усного твору-опису пам'ятки історії й культури за картиною в публіцистичному (медійному) стилі (за простим або складним планом) з використанням порівняльних зворотів. 8 клас.

18. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на навчання усного твору-опису місцевості (вулиці, села, міста) на основі особистих спостережень і вражень у художньому стилі (за складним планом) з використанням називних речень для позначення місця. 8 клас.

19. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на навчання складання та розігрування діалогів відповідно до певної ситуації (офіційна й неофіційна розмова, діалог-домовленість). Диференціюйте завдання, врахувавши інтереси учнів. 9 клас.

20. Сформулюйте цілі навчання та розробіть комплекс завдань для навчання складання й розігрування діалогу-домовленості (наприклад: щодо озеленення шкільного приміщення) з відповідною аргументацією (потребою очищення й природного зволоження повітря; зонування середовища, декорування приміщення т. ін.). 9 клас.

21*. Розробіть завдання для пропедевтичної роботи до навчання усного твору-роздуму в публіцистичному (медійному) стилі мовлення на суспільну тему. 9 клас.

ТЕМА 15. МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ

Методична характеристика вправ / завдань

Схарактеризуйте наведені нижче вправи / завдання.

Завдання 1.

1. Накресліть у зошитах умовний план вашого майбутнього житла й розкажіть про нього, використовуючи подані слова.

Передпокій, вітальня, їдальня, ванна, дитяча, кабінет, спальня, балкон, лоджія, туалет, гардеробна, кухня, шафа-купе.

2. Запишіть міні-твір «Моя майбутня оселя» на основі своєї розповіді.

Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. Я. Єрмоленко, В. Т. Сичова, М. Г. – К.: Грамота, 2014. – С. 172.

Завдання 2.

1. Прочитайте текст. Визначте, скільки в ньому числівників. До яких розрядів за значенням вони належать?

Бабуся. Дмитрику, піди погукай діда на обід. Щось він там забарився на городі. І щоб **одна нога тут, а друга там**.

Яся. Оце буде смішно, як одна нога Дмитрикова буде в хаті, а друга — коло діда. Де ж буде сам Дмитрик?

Бабуся. А Дмитрик у цю хвилину буде з нами тут, а наступної — біля діда.

Яся. Це так кажуть, щоб хтось швидко пішов і повернувся?

Бабуся. Саме так. Ми ж так ходимо: одна нога попереду, а друга позаду, одна тут, а друга — там. Уяви собі, що Дмитрикові кроки дуже широкі, один крок — і він уже на городі.

Ось про такі великі кроки й склали приказку: кажуть про кроки, а насправді думають про час, щоб хтось швидко виконав наказ і повернувся.

2. Пригадайте і запишіть фразеологізми, у яких використовуються числівники.

Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. Я. Єрмоленко, В. Т. Сичова, М. Г. — К.: Грамота, 2014. – С. 198.

Завдання 3.

38 I. Розгляньте репродукцію картини. Що ви можете сказати про її композицію? Що зображено на передньому плані? Чи використовує художник контрастні кольори як засіб уявлення зображеного?

В. Кравченко. Стежка над Стугною

II. Складіть за картиною 3–4 словосполучення різних видів (іменних, дієслівних, прислівникових). Напишіть невеликий твір-опис (6–8 речень) за картиною, використавши складені словосполучення.

Українська мова : підручник для 8 класу / О.В.Заболотний, В.В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 23.

Завдання 4.

90 I. Прочитайте прислів'я (розділові знаки пропущено). Як ви розумієте їхній зміст? Поясніть, у яких із них потрібно поставити тире і чому. Свою думку обґрунтуйте.

1. Осот і лобода для льону біда. 2. Учений без діла хмара без дощу. 3. У поганого майстра і пилка крива. 4. Паляниця хлібові сестриця. 5. Темної ночі і маленький вогник як сонце. 6. З поганого куща і ягода кисла. 7. Ніч ночувати не вік горювати. 8. Голодному світ не милий. 9. Море перепливати не поле перейти. 10. Любити людей це щастя.

II. Напишіть невеликий твір (6–7 речень), останнім або першим реченням якого було б одне з поданих прислів'їв.

Українська мова : підручник для 8 класу / О.В.Заболотний, В.В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 43.

Завдання 5.

99 Напишіть твір-мініатюру, у якому був би розгорнений виклад після речення «А справа була така...», або «А йшлося ось про що...», або «А про це говорили так...».

Українська мова : підручник для 8 класу / О.В.Заболотний, В.В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 46.

Завдання 6.

117 Складіть і запишіть діалог (8–10 реплік), можливий між вами і вашим знайомим-іноземцем, який бажає дізнатися про ваше місто (село). Використайте в діалозі прикладки, зокрема й такі, що виражені власними назвами.

Українська мова : підручник для 8 класу / О.В.Заболотний, В.В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 53.

Завдання 7.

133 I. Розгляньте репродукцію картини В. Рекуненка, визначте її тему. Якими деталями та художніми прийомами розкрито цю тему?

В. Рекуненко. *Дитяче містечко*

II. Напишіть невеликий текст-розповідь (6–7 речень) за картиною, використавши обставини, зокрема місця і часу. Обставини підкресліть.

Українська мова : підручник для 8 класу / О.В.Заболотний, В.В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 60.

Завдання 8.

ДИВНИЙ ВИТВІР МИСТЕЦТВА

Трагічна доля випала картині Архипа Івановича Куїнджі «Місячна ніч». Полотно не стало окрасою експозицій музеїв, бо вже під час створення було приречене на смерть. Під час його створення художник застосував цинкові фарби в такій концентрації, що мала призвести до цілковитого потемніння. Досягши нечуваного ефекту у відтворенні місячного світла, Куїнджі чудово розумів, що милуватися його картиною випаде не багатьом поколінням.

Через кілька років полотно почало поволі чорніти. Якийсь час воно ще виставлялося в експозиції Київського музею російського мистецтва, але потім, щоб хоч трохи продовжити йому життя, працівники музею перенесли картину в напівтемні кімнати запасника, куди не проникало руйнівне для неї сонячне світло. Але навіть утративши свій первісний вигляд, «Місячна ніч» захоплювала, ведучи в дивовижний світ неповторної краси ночі. Здавалося, що перед тобою справжня річка, залита місячним сяйвом, а навколо дримають заколисані спокоєм береги (За *В. Туркевичем*).

А. Куїнджі. Місячна ніч

II. Знайдіть у тексті словосполучення з додатками та запишіть їх у дві колонки: а) з прямим додатком; б) з непрямим додатком.

III. Розгляньте репродукцію картини А. Куїнджі «Місячна ніч». Що ви можете сказати про її кольорову гаму? Які кольори переважають на полотні? За виписаними словосполученнями усно перекажіть прочитане, доповнивши його невеликим описом (2–3 речення) картини «Місячна ніч».

Українська мова : підручник для 8 класу / О.В.Заболотний, В.В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 55.

Завдання 9.

164 I. Прочитайте текст. Знайдіть неозначено-особові речення та поміркуйте, чому в них не називаються виконавці дії. Поясніть роль неозначено-особових речень у цьому тексті.

МИЛОСЕРДНА ТРОЯНДА

У давнину троянду називали «милосердною» квіткою завдяки цілющим властивостям вироблених із неї парфумів, олії та води. Її п(е,и)люстки наклали на облич(ч)я, щоб надати йому юнацької свіжості. Настій бджіл на трояндовій олії застосовували для поліпшен(н)я росту волос(с)я, а зібрану з квітів росу мали за найліпший засіб проти запален(н)я очей. Досі ще трояндову олію та воду широко використовують (в,у) парфумерії. Вони є складовими частинами багатьох лікувальних мазей, косметичних есенцій і т. ін. (С. Приходько).

II. Спишіть текст, розкриваючи дужки. У неозначено-особових реченнях підкресліть граматичні основи.

III. Визначте засоби зв'язку речень у тексті.

Українська мова : підручник для 8 класу / О.В.Заболотний, В.В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 78.

Завдання 10.

169 Складіть словосполучення з двома поданими дієсловами (на вибір). Уведіть ці словосполучення спочатку в означено-особові, а потім – у неозначено-особові речення. Форму дієслова можна змінювати.

Українська мова : підручник для 8 класу / О.В.Заболотний, В.В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 79.

Завдання 11.

 175 Опишіть фрагмент футбольного матчу або виступу естрадної зірки, використовуючи неозначено-особові речення.

Українська мова : підручник для 8 класу / О.В.Заболотний, В.В. Заболотний. – К.: Генеза, 2016. – С. 80.

Завдання 12.

Письмовий докладний переказ тексту публіцистичного стилю з творчим завданням

334. Прочитайте, визначте тему та головну думку тексту.

БУДЬМО ІНТЕЛІГЕНТНИМИ!

Повсякчас чуємо: людина має бути інтелігентною! А от якщо професія цієї самої людини *інтелігентності* не потребує? А якщо ота інтелігентність робитиме її білою вороною серед співробітників, друзів, рідних, стане на заваді її зближенню з іншими людьми?

Ні, ні і ні! Інтелігентність потрібна за будь-яких обставин. Вона потрібна і кожному з нас, і тим, хто поряд із нами.

Багато хто вважає, що інтелігентна людина обов'язково начитана, високоосвічена, вона багато подорожує, володіє кількома мовами...

Проте можна все на світі знати й уміти, а інтелігентом не бути, а можна, навіть вищої освіти не маючи, все-таки бути внутрішньо інтелігентною людиною!

Позбавте по-справжньому інтелігентну людину пам'яті: нехай вона забуде все на світі, не знатиме класиків літератури, не пам'ятатиме найвидатніших творів мистецтва, забуде найважливіші історичні події... Проте якщо при цьому вона збереже здатність сприймати культурні цінності, збереже *естетичне* чуття, зможе захоплюватися красою природи, розуміти характер та індивідуальність іншої людини, не проявлятиме у спілкуванні *брутальності*, байдужості, зловтіхи, заздрості,— це означатиме, що інтелігентність збережено!

Виявляється, інтелігентність не стільки в знаннях, вона виявляється передовсім у здатності зрозуміти ближнього! Інтелігентність виявляється в багатьох уміннях: умінні сперечатися, не втрачаючи поваги до *опонента*, умінні скромно поводитись, непомітно (саме непомітно) допомогти іншому, умінні берегти природу, не смітити навколо себе — йдеться не про недопалки, а про грубі слова та шкідливі ідеї... Це теж сміття, та ще й яке!

Інтелігентність — це передовсім здатність до розуміння кожної людини, сприйняття її думок, почуттів і настроїв, це позитивне й терпиме ставлення до світу й людей загалом.

Інтелігентність потрібно в собі розвивати, тренувати, адже душевні сили тренують так само, як і фізичні! Таке тренування можливе й необхідне за будь-яких умов.

Що тренування фізичних сил сприяє довголіттю — це зрозуміло. Значно менше розуміють, наскільки необхідне кожному з нас тренування духовних і душевних сил.

Справа в тому, що злоблива і зла реакція, грубість і нерозуміння стосовно тих, хто нас оточує,— ознака душевної й духовної слабкості, невміння співіснувати з людьми...

Якщо ти не можеш зрозуміти іншу людину, приписуєш їй тільки лихі наміри, безперервно ображаєшся на всіх і кожного,— ти збіднюєш своє життя і заважаєш жити іншим.

Душевна слабкість призводить до слабкості фізичної. Привітність і доброта роблять людину не лише фізично здоровою, а й зовнішньо красивою. Інтелігентність тотожна моральному здоров'ю!

Обличчя, яке часто спотворюється злістю, поступово стає потворним, рухи такої людини позбавляються вишуканості — не штучної вишуканості, а природної, яка є значно дорожчою.

Обов'язок кожного — бути інтелігентним. Йдеться про обов'язок не лише перед іншими, а й перед самим собою! Інтелігентність, створюючи ауру доброзичливості, цілком може стати запорукою особистого щастя.

(За Д. Лихачовим)

- Поясніть лексичне значення виділених слів. Звіртеся з Тлумачним словничком.
- Доведіть, що текст належить до публіцистичного стилю. Скористайтеся таблицею на форзаці підручника.
- До вжитих у тексті назв почуттів доберіть антоніми. Чи є дібрані слова назвами рис інтелігентної людини? Поясніть.
- Складіть і запишіть план тексту (складний).
- За планом напишіть докладний переказ, дотримуючись вимог публіцистичного стилю.
- **Творче завдання.** Доповніть переказ стислою розповіддю про ваше спілкування з людиною, яку ви вважаєте взірцем інтелігентності. Поясніть, які якості цієї особи є, на вашу думку, найціннішими для суспільства.

Українська мова: підручн. для 9-го класу.: загальноосвіт. навч. закладів / О. Глазова – Харків: Ранок, 2017. – С. 186.

Розробка фрагментів уроків, вправ і завдань

1. Розробіть фрагмент уроку, орієнтований на зняття стилістичних труднощів при підготовці докладного письмового переказу тексту розповідного характеру з елементами опису предмета (тварини), що містить синоніми та антоніми (за колективно складеним планом). 5 клас.

2. Розробіть фрагмент уроку аналізу письмового переказу. 5 клас.
3. Розробіть фрагмент уроку, покликаний збагатити учнів словами, необхідними для письмового твору-опису предмета (тварини) з використанням слів із суфіксами та префіксами, що надають тексту емоційного забарвлення й виразності (у художньому стилі). 5 клас.
4. Розробіть фрагмент уроку аналізу твору-опису предмета (тварини). 5 клас.
5. Розробіть фрагмент уроку, орієнтований на знання предметних та стилістичних труднощів під час написання письмового твору-роздуму на тему, пов'язану з життєвим досвідом учнів, у художньому стилі за колективно складеним планом (орієнтовні теми: «Чому людина має бути чемною», «Чому потрібно захищати слабших», «Чому потрібно вивчати іноземну мову»). 5 клас.
- 6*. Розробіть завдання для пропедевтичної роботи до написання есе (розмірковування в довільній формі) про красу й милозвучність української мови. 5 клас.
- 7*. Розробіть завдання для пропедевтичної роботи до письмового твору-роздуму за колективно складеним планом у художньому стилі (орієнтовні теми: «Чому необхідно знати історію свого народу», «Чому потрібно знати звичаї свого народу», «Чого не можна купити за гроші», «Чому потрібно берегти природу»). 5 клас.
8. Розробіть фрагмент уроку підготовки учнів до написання оголошення для розміщення на шкільному веб-сайті (на шкільній дошці оголошень) про очікувану подію (екскурсію учнів до музею, відвідання театру, організацію поїздки до Канівського музею Тараса Шевченка на території Шевченківського національного заповідника т. ін.). 6 клас.
9. Письмовий твір-роздум про вчинки людей на основі власних спостережень і вражень у художньому стилі (орієнтовні теми: «Чому я пишаюся своїм товаришем», «Який вчинок можна вважати героїчним», «У яких вчинках виявляється людська шляхетність») з використанням фразеологізмів. 6 клас. Визначте місце уроку (серії уроків) в системі планування. Покажіть зв'язок уроку підготовки / написання твору-роздуму з попередніми уроками. Розробіть завдання для роботи під керівництвом вчителя та завдання для самостійної роботи учнів.
10. Розробіть фрагмент уроку аналізу письмового твору. 6 клас.
11. Розробіть завдання для підготовчої роботи до письмового вибіркового переказу художнього тексту, що містить опис приміщення. 6 клас. Доберіть текст для переказу.
12. Сформулюйте цілі уроку «Докладний письмовий переказ тексту, що містить опис природи». 6 клас.
13. Розробіть завдання для підготовчої роботи до письмового твору-опису природи в художньому стилі за картиною на матеріалі відомих полотен

українських пейзажистів А. Куїнджі, С. Васильківського, І. Айвазовського т. ін. 6 клас.

14*. Розробіть завдання для пропедевтичної роботи до письмового твору розповідного характеру з елементами роздуму в художньому стилі (орієнтовні теми: «Що я роблю для здійснення своєї мрії», «У чому полягає гідність людини», «Що важливіше – наполегливість чи скромність»). Пропедевтична робота має бути орієнтована на збагачення учнів фактичним матеріалом для твору 6 клас.

15. Розробіть завдання для підготовки та написання есе світоглядного змісту (орієнтовні теми: «Кого можна назвати патріотом рідної землі», «У чому полягає життєвий успіх») з позиції диференційованого підходу (врахуйте рівень творчих здібностей та словниковий запас учнів). 6 клас.

16. Розробіть завдання, орієнтовані на подолання стилістичних труднощів під час написання докладного письмового переказу тексту-роздуму дискусійного характеру в публіцистичному стилі. Застосуйте диференціацію завдань, врахувавши різний рівень словникового запасу учнів. 7 клас.

17. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на навчання написання есе (орієнтовні теми: «Гармонія людини і природи як велика духовна цінність», «Земле барвінкова, дай мені здоров'я!») в публіцистичному стилі з використанням речень зі звертаннями та вставними словами. 7 клас.

18. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на навчання написання твору-опису зовнішності людини за картиною українського художника (Т. Шевченка, М. Пимоненка, О. Мурашка т. ін.) у художньому стилі з використанням дієприкметників і дієприкметникових зворотів (за складним планом). Диференціюйте учнів за рівнем творчих здібностей. 7 клас.

19. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на навчання складання звіту про виконану роботу (оформлення в школі зимового саду; створення класного блога і т. ін.) в офіційно-діловому стилі з використанням безособових дієслівних форм на *-но, -то*. 7 клас.

20. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на навчання складання анотації на книжку з використанням прислівників. 7 клас.

21. Розробіть комплекс завдань, орієнтованих на збагачення словникового запасу учнів, подолання стилістичних труднощів під час докладного письмового переказу розповідного тексту з елементами опису пам'яток історії й культури в публіцистичному стилі (за простим або складним планом) з використанням прикладок. 8 клас.

22. Розробіть завдання та опорні матеріали для навчання складання плану роботи над проектом. Оформлення рубрик, стислих описів етапів роботи, аналіз результатів діяльності. 8 клас.

23. Сформулюйте цілі навчання написання повідомлення на тему про мову (наприклад: дієслівний та іменний складений присудки), що вимагає зіставлення й узагальнення матеріалу в науковому стилі. 8 клас.

24. Розробіть завдання, спрямовані на аналіз стислого письмового переказу розповідного тексту з елементами опису місцевості в художньому стилі (за складним планом). 8 клас.

25. Розробіть комплекс завдань, спрямованих на навчання письмового твору-опису пам'ятки історії й культури на основі особистих спостережень і вражень у художньому стилі (з використанням відокремлених означень та обставин). 8 клас. Диференціюйте підготовчі завдання за рівнем розвиненості мовлення учнів.

26. Розробіть комплекс завдань для навчання докладного письмового переказу тексту публіцистичного стилю з творчим завданням. 9 клас. Диференціюйте учнів за рівнем творчих здібностей.

27*. Розробіть комплекс завдань / вправ пропедевтичної роботи над створенням твору-роздуму на морально-етичну тему в публіцистичному стилі (орієнтовні теми: «Своє, рідне — своєрідне», «Як відшукати свій шлях у житті», «Чи зможуть з часом селфі замінити родинні фотографії») з використанням безсполучникових речень. 9 клас.

28. Розробіть комплекс завдань для навчання вибіркового письмового переказу тексту наукового стилю (з використанням складних речень з різними видами зв'язку). 9 клас.

ТЕМА 16. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Проаналізуйте відеоуроки за посиланнями:

https://www.youtube.com/watch?v=KtLuvxFtp58&ab_channel=%D0%86%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%BD

https://www.youtube.com/watch?v=slUFslKlhas&ab_channel=%D0%9F%D1%96%D1%81%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%D0%97%D0%9E%D0%A8%D0%86-%D0%86%D0%86%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D1%96%D0%B2

https://www.youtube.com/watch?v=hWo1GQSjPQ4&ab_channel=%D0%90%D0%BD%D0%BD%D0%B0

Розробка планів-конспектів уроків

1. Розробіть план-конспект комбінованого уроку (теми уроків у розділі «Орієнтовні теми уроків з української мови»).
2. Розробіть план-конспект уроку вивчення нового матеріалу.
3. Розробіть план-конспект уроку формування навичок та вмінь.
4. Розробіть план-конспект уроку систематизації та узагальнення вивченого.
5. Розробіть план-конспект уроку повторення вивченого в попередніх класах.
6. Розробіть план-конспект нетрадиційного уроку.
7. Розробіть план-конспект уроку розвитку усного продуктивного мовлення (складання монологічного чи діалогічного висловлювання).
8. Розробіть план-конспект уроку розвитку усного репродуктивного мовлення (усний переказ).
9. Розробіть план-конспект уроку розвитку писемного продуктивного мовлення (написання твору).
10. Розробіть план-конспект уроку розвитку писемного репродуктивного мовлення (написання переказу).

****При складанні плану-конспекту уроку:**

- визначте тему уроку;
- визначте навчальну, виховну та розвивальну цілі;
- визначте обладнання уроку;
- вкажіть тип уроку;
- дотримуйтеся структури та етапності уроку залежно від його структури;
- на уроці мають бути реалізовані поставлені цілі, а також чотири змістові лінії (мовна, мовленнєва, соціокультурна, діяльнісна).

ТЕМА 17. ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ШКОЛІ

1. Розробіть комплекс прийомів навчання (для презентації навчального матеріалу та тренування) до теми «Способи вираження присудка», застосувавши технологію проблемного навчання. 8 клас.

2. Розробіть комплекс прийомів навчання (для презентації навчального матеріалу та тренування) до теми «Види складнопідрядних речень», застосувавши технологію проблемного навчання. 9 клас.

3. Розробіть комплекс прийомів навчання (для презентації навчального матеріалу та тренування) до теми «Складнопідрядне речення», застосувавши технологію блочного навчання.

4. Розробіть комплекс прийомів навчання (для презентації навчального матеріалу та тренування) до теми «Дієслово», застосувавши технологію інтенсивного навчання. 7 клас.

5. Розробіть комплекс прийомів навчання (для презентації навчального матеріалу та тренування) до теми «Дієприслівник», застосувавши технологію особистісно-орієнтованого навчання. 7 клас.

6. Розробіть комплекс прийомів навчання (для презентації навчального матеріалу та тренування) до теми «Односкладні речення», застосувавши технологію особистісно-орієнтованого навчання. 8 клас.

7. Розробіть комплекс прийомів навчання (для презентації навчального матеріалу та тренування) до теми «Рід і число іменників» (5 клас), застосувавши технологію ігрового навчання.

8. Розробіть комплекс прийомів навчання до теми «Односкладні речення», застосувавши технологію поетапного формування розумових дій.

9. Розробіть учнівський проєкт «Створення статті до Вікіпедії «Безсполучникове складне речення»». Застосуйте технологію проєктного навчання.

10. Розробіть учнівський проєкт «Культура звертання — культура особистості: у минулому, нині й завжди». Застосуйте технологію проєктного навчання.

11. Розробіть учнівський Веб-квест «Як впливає на нашу свідомість навколишня інформація: реклама, білборди, написи на футболках?» (з використанням речень, ускладнених відокремленими членами)». Застосуйте технологію Веб-квесту.

12. Розробіть комплекс вправ до теми «Складне речення» (5 клас), застосувавши технологію випереджального навчання.

13. Розробіть комплекс вправ до теми «Граматична основа речення» (8 клас), застосувавши технологію диференційованого навчання.

14. Розробіть комплекс вправ до теми «Прикметник» (6 клас), застосувавши технологію програмованого навчання.

15. Розробіть комплекс вправ до теми «Складносурядне речення» (9 клас), застосуйте творчо-розвивальну технологію навчання.

16. Розробіть комплекс вправ до теми «Складнопідрядне речення» (9 клас), застосувавши технологію інтегрованого навчання.

17. Розробіть комплекс вправ / завдань до теми «Дієслівні категорії» (7 клас), застосувавши технологію навчання у співпраці.

18. Розробіть комплекс вправ / завдань до теми «Обговорення питання «Які вислови відомих українців варто було б розмістити на сучасних білбордах»» (9 клас), застосувавши технологію навчання у співпраці.

19. Розробіть авторську технологію навчання однієї з тем:

5 клас: «Пароніми», «Спрощення у групах приголосних», «Означення».

6 клас: «Іменники II відміни», «Ступені порівняння прикметників», «Відмінювання числівників»,

7 клас: «Дієприслівниковий зворот», «Дієприкметниковий зворот», «Частка».

8 клас: Письмовий твір-опис місцевості (вулиці, села, міста) на основі особистих спостережень і вражень або за картиною в художньому стилі (за складним планом) з використанням речень, ускладнених однорідними членами речення.

9 клас: Складання та розігрування діалогів відповідно до певної ситуації (офіційна й неофіційна розмова, діалог-домовленість) на запропоновані учнями актуальні й цікаві для них теми.

9 клас: Вибірковий усний переказ тексту художнього стилю.

ТЕМА 18. ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТА СТРАТЕГІЧНО-ДІЯЛЬНІСНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Методична характеристика вправ і завдань

Схарактеризуйте наведені нижче вправи / завдання.

Завдання 1.

2. Перепишіть речення. Підкресліть означення та визначте, узгоджені вони чи не-узгоджені.

1. Ромашка здавна символізує інтимний вибір «любить — не любить». 2. Барвінок уособлює невмирущу пам'ять про покійних. 3. Душевно красу та святість символізують волошки. 4. Особливу силу вони мають для молодих: пучком васильків кроплять наречених на весіллі («Словник символів»). 5. І марили айстри в розкішнім півсні про трави шовкові, про сонячні дні... (Олександр Олесь). 6. Чорнобривці чорноброві квітнуть в тиші вечоровій (В. Семенко). 7. Краса троянди душу чарує, її усмішка серце хвилює (Б. Пісний).

Українська мова: підручн. для 8-го класу: Авраменко О.М., Борисюк Т.В., Почтаренко О.М. – К.: Грамота, 2021. – С. 44.

Завдання 2.

СПОСТЕРЕЖЕННЯ

- Прочитайте текст і виконайте завдання.

УЖГОРОДСЬКИЙ ЗАМОК

Ужгородському замку понад тисячу років. Здавна розповідають про загадкові підземні ходи, якими до замку-фортеці під час облоги постачали їжу й боеприпаси. А ще начебто цими ходами захисники замку, коли їм загрожувала небезпека, тікали з *оточення* в густі навколишні ліси. У *дев'ятнадцятому столітті* дослідники намагалися пройти в чорні підземні нетрі, проте загроза обвалу *щоразу* зупиняла їх на шляху до незвіданого.

У всіх старовинних замках, кажуть, мають бути привиди. Й Ужгородський, звичайно, не виняток. За легендою, у *сімнадцятому столітті* володарем замку був капітан Другет — шанований лицар. Він мав прегарну доньку. Один воєвода-шляхтич забажав завоювати Ужгород, переодягся та подався *туди* в розвідку. А донька Другета, *закохавшись у нього*, розповіла, скільки військової сили в замку і як краще його захопити. Батько дізнався про зраду та живою замурував свою кровинку в кріпосній стіні. Перед великою бурею лунає плач: донька проситься на волю (За В. Зубачем).

А. Прочитайте текст спочатку з виділеними словами, а потім без них.

Б. Розкажіть, що втратив текст без обставин. Яку роль вони відіграють у мовленні?

Українська мова: підручн. для 8-го класу: Авраменко О.М., Борисюк Т.В., Почтаренко О.М. – К.: Грамота, 2021. – С. 57.

Завдання 3.

6. Прочитайте вислови та виконайте завдання.

1. Семеро одного не ждуть. 2. Говори до гори, а гора горою. 3. Зробив діло — гуляй сміло.
4. Вище себе не підскочиш. 5. Від своєї тіні не втечеш. 6. Усякому овочу свій час (*Нар. тв.*).

- A.** Випишіть узагальнено-особові речення.
- Б.** Словесно «намалюйте» ілюстрацію до одного з виписаних висловів.
- В.** Намалюйте ілюстрацію до висловів (*за бажанням*).

Українська мова: підручн. для 8-го класу: Авраменко О.М., Борисюк Т.В., Почтаренко О.М. – К.: Грамота, 2021. – С. 65.

Завдання 4.

1. Прочитайте тексти та виконайте завдання.

Софія Київська. м. Київ

Текст 1. Софія Київська (Софійський собор) — християнський собор у центрі Києва, пам'ятка української архітектури та монументального живопису дев'ятого—вісімнадцятого століть, одна з небагатьох уцілілих споруд часів Русі-України, одна з найголовніших християнських святинь Східної Європи.

Собор, а також Золоті ворота, Андріївська церква, Кирилівська церква в Києві та Судацька фортеця належать до Національного заповідника «Софія Київська».

Софійський собор свого часу був однією з найбільших будівель. Ширина храму — 54,6 метра, довжина — 41,7 метра, висота до zenіту центральної бані — 28,6 метра. Він має п'ять нав, завершених на сході апсидами, увінчаний тринадцятьма куполами, що утворюють пірамідальний силует (*З енциклопедії*).

Текст 2. Собор стоїть над світом у задумі, один серед тиші, серед світлої акацієвої ночі. Вона мовби зачаклована видивом собору, заслухана німою музикою його округлих, гармонійно поєднаних бань, наростаючих ярусів, його співучих ліній.

Уночі собор ніби ще величавіший, ніж удень. Один із тих велетів тисячолітніх, що розкидані по всій планеті, — то мов похмурі цитаделі стоять із щілинами вікон-бійниць, то стрілчастими шпилями десь черкаються хмар, то в розлогих опуклостях бань відтворюють образ неба... Серед людських поколінь, серед текучих віків височать незрушно, оклежавши себе символами-оздобами, кам'яними химерами, укарбувавши в собі пристрасті епох (*За Олесем Гончаром*).

- A.** У якому стилі написаний кожний текст?
- Б.** Знайдіть у тексті наукового стилю приклади термінів, нейтральної лексики, речень із прямим порядком слів.
- В.** Знайдіть у тексті художнього стилю приклади епітетів, порівнянь і персоніфікацій.

Українська мова: підручн. для 8-го класу: Авраменко О.М., Борисюк Т.В., Почтаренко О.М. – К.: Грамота, 2021. – С. 102.

Завдання 5.

Прочитайте. Визначте речення, ускладнені однорідними членами, звертаннями та вставними словами.

Який кущ наймиліший українцеві? Звичайно, калина! Про яку рослину складено найбільше пісень? Звісно, про калину! Квітне калинове диво в казках, легендах, прислів'ях і приказках.

Звідки ти взялася, калино? Чому до тебе, скромний кущику, українці ставляться з такою повагою?

Кажуть, напали якось на нашу землю вороги. Схоплена ними дівчина вирвалася й побігла. Розірвалося її червоне намисто, розсипалися по землі яскраві намистинки. Через деякий час повиростали з них калинові кущі.

Калина — спогад про рідну домівку, про матір, її турботу й пестливі руки. Калина символізує дівочу красу, вірність і любов. А ще калина уособлює силу та безсмертя. «А ми твою червону калину підіймемо, а ми нашу славу Україну розвеселимо!» — співають українці (За В. Супрунечком).

- ➔ ❁ Усно передайте зміст тексту у формі діалогу між двома школярами. Один із них розпитує, чим пояснюється прихильність народу до калини, другий розповідає те, що почув від старших родичів і прочитав. Уживайте речення, ускладнені однорідними членами, звертаннями та вставними словами.
- ❁ Укладіть стислий словничок «Рослини — символи України», указавши, що саме певна рослина уособлює. Назвіть джерела інформації, якими можна скористатися.

53 Чому символом України вважають саме калину? Напишіть про це есе.

Українська мова: підручн. для 7-го класу.: загальноосвіт. навч. закладів / О. Глазова – К.: Освіта, 2020. – С. 33.

Завдання 6.

65 Складіть і розіграйте діалог між семикласницею та її літньою сусідкою щодо того, що вулиці, на якій вони мешкають, повернено історичну назву. Сусідка висловлює незгоду з такою зміною. Дівчинка наполягає на доречності й навіть необхідності зміни назви. У репліках уживайте подані в рамці вислови.

Вибачте; перепрошую; шануючи ваш досвід; з усією до вас повагою; дозволяйте не погодитися; дозволяйте висловити своє ставлення (свою думку).

- ➔ ❁ Як особисто ви ставитеся до перейменування вулиць? Свої думки сформулюйте у формі роздуму. Дотримуйтеся публіцистичного стилю.

Українська мова: підручн. для 7-го класу.: загальноосвіт. навч. закладів / О. Глазова – К.: Освіта, 2020. – С. 41.

Завдання 7.

77 Прочитайте текст, выпишіть дієслова, що відповідають на питання *що робити? що зробити?* Чи вказують вони на особу, рід, число, час дії або стану?

Увічливість — це мова людських взаємин. Правила увічливості не вдасться просто завчити й використовувати час від часу. Бути увічливим означає бути доброзичливим і чуйним до людей, поважати їхню думку, оберігати гідність, бути терпимим до інших і вимогливим до себе. Справжня увічливість — це внутрішній такт і почуття міри. Саме ці якості підкажуть, що можна, а чого не можна робити або говорити в тій чи іншій ситуації.

Такт виявляється в найбуденнішому: в умінні вибрати тему розмови, делікатно промовчати, не забути привітати близьких людей із днем народження. Це і є азбука увічливості (За А. Єланською).

Українська мова: підручн. для 7-го класу.: загальноосвіт. навч. закладів / О. Глазова – К.: Освіта, 2020. – С. 46.

Завдання 8.

80 Прочитайте фразеологізми, вибравши потрібні дієслова з довідки. Розкрийте значення кожного з фразеологізмів. Із трьома з них складіть речення.

1. Мало каші ...
2. Шилом патоки ...
3. ... kota в мішку.
4. ... круглі очі.
5. ... сім мішків гречаної вовни.
6. Зуби ... на полицю.
7. Ніде голці ...

ДОВІДКА ▾

Вхопити, з'їсти, купити, зробити, наговорити, покласти, впасти.

Українська мова: підручн. для 7-го класу.: загальноосвіт. навч. закладів / О. Глазова – К.: Освіта, 2020. – С. 47.

Завдання 9.

СПОСТЕРЕЖЕННЯ

А. Згадайте, що таке словосполучення, вибравши для правила матеріал із довідки.

Довідка: кілька слів, не менше двох повнозначних слів; поєднання, протиставлення; одне з яких головне, а друге залежне.

Б. Серед поданих сполук слів є лише одне словосполучення. Виберіть і назвіть його.

Річки й озера, навколо озера, не замерзає, над струмом, Дніпро-ріка, чисте озеро, поблизу моря.

В. Перевірте за алгоритмом, чи правильно ви зробили вибір.

Українська мова. 8 клас / О. Авраменко, Т. Борисюк, О. Почтаренко . – К.: Грамота, 2021.

Завдання 10.

Прочитайте пам'ятку. Які особливості має докладний переказ тексту художнього стилю з творчим завданням?

Пам'ятка

Як готувати докладний переказ тексту з творчим завданням

1. Прочитати (або прослухати) текст.
2. Визначити стиль, тип, жанр мовлення, тему й основну думку висловлення.
3. З'ясувати значення незнайомих слів.
4. Висловити власну думку про зміст прочитаного (прослуханого) тексту, його форму та мовне оформлення.
5. Визначити тему творчого завдання та дібрати художні засоби, які б її розкривали.
6. Поміркувати над змістом і послідовністю висловлення творчого задуму.
7. Самостійно підготувати складний план тексту з власним творчим доповненням.
8. Написати докладний переказ тексту, підпорядковуючи висловлення темі й основній думці, дотримуючись композиції, мовних і стильових особливостей, а також авторського задуму.

Українська мова. 8 клас / О. Авраменко, Т. Борисюк, О. Почтаренко . – К.: Грамота, 2021. – С. 148.

Розробка фрагментів уроків, вправ і завдань

1. Розробіть комплекс вправ до теми «Антоніми» (5 клас). Імплементуйте реалізацію мовної змістової лінії з патріотичним вихованням.

2. Розробіть комплекс вправ до теми «Відокремлені означення» (8 клас). Імплементуйте реалізацію мовленнєвої змістової лінії з вихованням в учнів здатності дотримуватися морально-етичних норм стосовно дорослих і ровесників у школі, позашкільному житті, дома, суспільно корисній діяльності.

3. Розробіть комплексну вправу до теми «Порядок слів у реченні»: вправа має бути орієнтована на формування мовних знань та навичок, реалізувати соціокультурний аспект «Дивовижний світ української природи», сприяти розвитку писемного мовлення.

4. Розробіть вправу, інтегрувавши навчання лексики та формування соціокультурної компетентності учнів.

5. Розробіть вправу, інтегрувавши навчання морфології та формування соціокультурної компетентності учнів.

6. Розробіть вправу, інтегрувавши навчання синтаксису та формування соціокультурної компетентності учнів.

7. Розробіть вправу, інтегрувавши навчання орфографії та формування соціокультурної компетентності учнів.

8. Розробіть вправу, інтегрувавши навчання аудіювання та формування соціокультурної компетентності учнів.

9. Розробіть вправу, інтегрувавши навчання усного монологічного мовлення та формування соціокультурної компетентності учнів.

10. Розробіть вправу, інтегрувавши навчання усного діалогічного мовлення та формування соціокультурної компетентності учнів.

11. Розробіть вправу, інтегрувавши навчання письма та формування соціокультурної компетентності учнів.

12. Розробіть вправу, інтегрувавши навчання читання та формування соціокультурної компетентності учнів.

13. Розробіть комплекс вправ / завдань до теми «Розряди займенників», інтегруйте навчання мовного матеріалу з розвитком метакогнітивних стратегій планування власної навчальної діяльності; аналізу навчальної діяльності; визначення ефективних шляхів оволодіння певним матеріалом.

14. Розробіть комплекс вправ / завдань до теми «Правопис Ъ», інтегруйте навчання орфографічного матеріалу з розвитком метакогнітивних стратегій самоконтролю та саморегуляції; аналізу власних розумових процесів.

15. Розробіть комплекс вправ / завдань до теми «Дієслово», інтегруйте навчання мовного матеріалу з розвитком стратегій систематизації і узагальнення мовного матеріалу; класифікації більш загальних понять.

16. Розробіть комплекс вправ / завдань до теми «Складнопідрядне речення», інтегруйте навчання мовного матеріалу з розвитком стратегій змістової обробки мовних одиниць; аналізу інформації та синтезу смислових віх.

17. Розробіть комплекс вправ / завдань до теми «Правопис прислівників», інтегруйте навчання мовного матеріалу з формуванням мнемонічних стратегій.

18. Розробіть комплекс вправ / завдань до теми «Розряди числівників», інтегруйте навчання мовного матеріалу з формуванням мнемонічних стратегій.

19. Розробіть комплекс вправ / завдань до теми «Відмінювання числівників», інтегруйте навчання мовного матеріалу з формуванням афективних стратегій.

20. Розробіть комплекс вправ / завдань до теми «Діалог-розпитування «Як пройти до музею»», інтегруйте розвиток умінь діалогічного мовлення з розвитком соціальних стратегій.

21. До теми «Значущі частини слово. Закінчення» складіть комплекс вправ / завдань, врахувавши навчальний стиль учня – візуальний.

22. До теми «Дієслово» складіть комплекс вправ / завдань, врахувавши навчальний стиль учня – кінестетичний.

23. До теми «Розряди часток» складіть комплекс вправ / завдань, врахувавши навчальний стиль учня – аудіальний.

24. До теми «Правопис часток» складіть комплекс вправ / завдань, врахувавши навчальний стиль учня – вербальний.

25. До теми «Види обставин» складіть комплекс вправ / завдань, врахувавши навчальний стиль учня – соціальний.

26. До теми «Відокремлені обставини» складіть комплекс вправ / завдань, врахувавши навчальний стиль учня – усамітнений.

ОРІЄНТОВНІ ТЕМИ КУРСОВИХ РОБІТ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. Методика навчання учнів 5 класу складання й розігрування діалогів етикетного характеру з використанням етикетних формул.
2. Методика навчання учнів 5 класу монологу-розповіді на тему, пов'язану з життєвим досвідом учнів (орієнтовні теми: «Де і як я провів(ла) літні канікули», «Чим запам'яталося мені літо»).
3. Методика навчання учнів 5 класу складання й розігрування діалогів (телефонних розмов), що передбачають уникання небажаного й небезпечного спілкування.
4. Навчання учнів 5 класу усного вибіркового переказу художнього тексту, що містить опис предмета, за колективно складеним планом.
5. Методика збагачення словникового запасу учнів 5 класу.
6. Методика навчання орфографії учнів 5 класу.
7. Методика роботи з деформованим текстом на уроках української мови в 5 класі.
8. Навчання учнів 5 класу складання усного опису предмета за картиною.
9. Навчання учнів 6 класу складання й розігрування діалогу відповідно до ситуації спілкування, пов'язаної з обміном думками.
10. Навчання учнів 6 класу аудіювання текстів діалогічного й монологічного характеру, у яких поєднано різні типи мовлення (розповідь, опис, елементи роздуму).
11. Навчання учнів 6 класу складання тексту листівки-привітання з використанням звертань, вставних слів (словосполучень) та однорідних членів речення.
12. Навчання учнів 6 класу складання та розігрування діалогу — обміну думками та враженнями (від прочитаної книжки, переглянутого фільму) з використанням звертань, вставних слів і словосполучень.
13. Навчання учнів 6 класу складання оголошення для розміщення на шкільному веб-сайті про очікувану подію.
14. Навчання учнів 6 класу граматичних категорій іменників.
15. Навчання учнів 6 класу правопису відмінкових закінчень іменників.
16. Навчання учнів 6 класу правопису складних слів.
17. Навчання учнів 6 класу відмінювання та виживання числівників.
18. Навчання учнів 6 класу докладного усного переказу тексту із завданням: заміною іншомовних слів українськими відповідниками.
19. Навчання учнів 6 класу створення висловлення-роздуму «Професія моїх батьків» («Ким я мрію стати») з використанням професійних слів, неологізмів.
20. Навчання учнів 6 класу написання письмового твору розповідного характеру з елементами роздуму в художньому стилі.

21. Навчання учнів 7 класу докладного письмового переказу тексту-роздуму дискусійного характеру в публіцистичному стилі.
22. Навчання учнів 7 класу стислого письмового переказу розповідного тексту художнього стилю про виконання певних дій.
23. Навчання учнів 7 класу написання есе про значення родинних традицій з використанням дієслів у різних часових формах.
24. Методика навчання учнів 7 класу створення інформаційного повідомлення для шкільного веб-сайта з використанням дієприкметників про вдало організовану екскурсію (відвідану виставку, омріяну подорож).
25. Навчання учнів 7 класу докладного усного переказу розповідного тексту художнього стилю з елементами опису зовнішності людини.
26. Навчання учнів 7 класу складання й розігрування діалогів відповідно до запропонованої ситуації спілкування з елементами зауважень, пропозицій з використанням у реченнях-репліках дієприкметникових зворотів.
27. Навчання учнів 7 класу правопису прислівників.
28. Навчання учнів 7 класу складання пам'ятки «Правила дорожнього руху» з використанням прислівників та їхніх омонімів.
29. Навчання учнів 7 класу складання анотації на книжку з використанням прислівників.
30. Навчання учнів 7 класу складання висловлення-роздуму «Від споживацького безглуздя довілля треба берегти» з використанням антонімічних прийменників.
31. Навчання учнів 8 класу написання проєкту статті до Вікіпедії із використанням простих і складних, двоскладних й односкладних речень.
32. Навчання учнів 8 класу конспектування прочитаного науково-навчального тексту.
33. Навчання учнів 8 класу аудіювання тексту, що містить опис пам'ятки історії й культури.
34. Навчання учнів 8 класу пунктуації простого ускладненого речення.
35. Навчання учнів 8 класу вибіркового усного переказу розповідного тексту з елементами опису пам'яток історії й культури в художньому стилі.
36. Навчання учнів 8 класу складання висловлення-роздуму на актуальну тему з використанням простих двоскладних речень.
37. Навчання учнів 9 класу вибіркового усного переказу тексту художнього стилю.
38. Навчання учнів 9 класу складання й розігрування діалогу-домовленості з відповідною аргументацією.
39. Навчання учнів 9 класу пунктуації в складному реченні.
40. Навчання учнів 9 класу створення висловлення-розповіді з елементами опису з використанням складносурядних речень.

СПИСОК ПРОПОНОВАНИХ ДЛЯ АНАЛІЗУ ПІДРУЧНИКІВ

Підручник Українська мова 5 клас - О. П. Глазова - Освіта 2018 рік.

Підручник Українська мова 5 клас – С. Я. Єрмоленко - Грамота 2018 рік.

Підручник Українська мова 6 клас - А. А. Ворон - підручник - Освіта 2006 рік.

Підручник Українська мова 6 клас - О. В. Заболотний - Генеза 2014 рік.

Підручник Українська мова 6 клас - О. П. Глазова - Освіта 2014 рік.

Підручник Українська мова 6 клас - О. В. Заболотний - Генеза 2014 рік.

Підручник Українська мова 6 клас – С. Я. Єрмоленко - Грамота 2014 рік.

Підручник Українська мова 7 клас - О. П. Глазова - Освіта - 2015 рік.

Підручник Українська мова 7 клас – С. Я. Єрмоленко - Грамота - 2015 рік.

Підручник Українська мова 8 клас - М. І. Пентиліук - Ранок - 2016 рік.

Підручник Українська мова 8 клас - О. В. Заболотний - Генеза - 2016 рік.

Підручник Українська мова 8 клас – С. Я. Єрмоленко - Грамота 2016 рік.

Підручник Українська мова 9 клас - О. М. Авраменко - Грамота - 2017 рік.

Підручник Українська мова 9 клас - В. В. Заболотний - Генеза 2017 рік.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ У ПІДРУЧНИКАХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

5 клас

1. Лексикологія. Лексичне значення слова. Однозначні й багатозначні слова (*повторення*). Використання багатозначних слів. у прямому й переносному значеннях (*повторення*). Лексична помилка та умовне позначення її (*практично*). Тлумачний словник. Групи слів за значенням: синоніми, антоніми, омоніми (*повторення й поглиблення*). Пароніми. Ознайомлення зі словниками антонімів, синонімів, омонімів, паронімів.

2. Будова слова. Орфографія. Основа слова (корінь, суфікс, префікс) і закінчення — значущі частини слова (*повторення й поглиблення відомостей*). Спільнокореневі слова й форми слова. Незмінні й змінні слова. Правопис значущих частин слова (*повторення*). Написання префіксів *пре-, при-, прі-*.

3. Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія. Звуки мови й звуки мовлення. Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт (абетка, азбука). Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв *я, ю, є, ї* та *щ* (*повторення*). Склад. Наголос. Орфоепічний словник і словник наголосів. Орфоепічна помилка (*практично*). Вимова приголосних звуків. Уподібнення приголосних звуків. Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків (*практично*). Вимова і правопис префіксів *з-* (*зі-, с-*), *роз-* (*розі-*). Позначення м'якості приголосних на письмі буквами *ь, і, є, ю, я*. Основні правила переносу. Правила вживання знака м'якшення (*повторення й поглиблення*). Правила вживання апострофа.

4. Відомості із синтаксису й пунктуації. Словосполучення. Відмінність словосполучення від слова й речення. Головне й залежне слово в словосполученні. Речення, його граматична основа (підмет і присудок). Речення з одним головним членом (*загальне ознайомлення*). Види речень за метою висловлення; за емоційним забарвленням: окличні й неокличні (*повторення*). Пунктуаційна помилка та її умовне позначення (*практично*).

5. Другорядні члени речення: додаток, означення, обставина. Речення з однорідними членами (без сполучників і зі сполучниками *а, але, і*). Кома між однорідними членами. Узагальнювальне слово в реченні з однорідними членами. Двокрапка й тире при узагальнювальних словах у реченнях з однорідними членами.

6. Звертання. Непоширені й поширені звертання. Розділові знаки при звертанні (*повторення*). Ознайомлення з найбільш уживаними вставними словами та сполученнями слів (*практично*). Виділення вставних слів на письмі комами.

7. Складні речення з безсполучниковим і сполучниковим зв'язком. Кома між частинами складного речення, з'єднаними безсполучниковим і сполучниковим зв'язком.

8. Пряма мова. Діалог. Розділові знаки в реченнях із прямою мовою. Тире при діалозі.

6 клас

1. Лексикологія. Групи слів за походженням: власне українські й запозичені (іншомовного походження) слова. Тлумачний словник української мови. Словник іншомовних слів. Лексична помилка (тавтологія, калькування, вживання слів у невласливих значеннях тощо) та умовне позначення її (*практично*). Написання слів, що увійшли в українську мову з інших мов. Активна й пасивна лексика. Групи слів за вживанням.

2. Фразеологія. Фразеологізми. Поняття про фразеологізм, його лексичне значення. Джерела українських фразеологізмів. Прислів'я, приказки, крилаті вирази, афоризми як різновиди фразеологізмів. Фразеологізми в ролі членів речення. Ознайомлення із фразеологічним словником.

3. Словотвір. Орфографія. Змінювання і творення слів. Твірне слово. Основні способи словотворення: префіксальний, суфіксальний, префіксально-суфіксальний, безафіксний (відкидання від твірного слова префіксів, суфіксів і закінчення), складання основ (або слів), аббревіатури, перехід слів з однієї частини мови в іншу. Словотвірний ланцюжок. Словотвірний розбір слова.

4. Словотвір. Орфографія Зміни приголосних при творенні слів: іменників із суфіксом *-ин(а)* від прикметників на *-ський, -цький*; буквосполученням *-чн-* (*-шн-*). Зміни приголосних при творенні відносних прикметників із суфіксами *-ськ-, -цьк-, -зьк-* та іменників із суфіксами *-ств(о), -зств(о), -цств(о)*. Складні слова. Сполучні *о, е* в складних словах. Творення складноскорочених слів. Правопис складних слів разом і через дефіс, написання слів з пів-; правопис складноскорочених слів.

5. Іменник. Іменник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники загальні й власні, конкретні та

абстрактні (*повторення й поглиблення*). Велика буква та лапки у власних назвах. Збірні іменники. Граматичні категорії іменника. Рід іменників (*повторення*). Іменники спільного роду. Число іменників (*повторення*). Іменники, що мають форми тільки однини або тільки множини. Відмінки іменників. Кличний відмінок.

6. Відмінювання іменників. Поділ іменників на відміни й групи. Відмінювання іменників I відміни. Відмінювання іменників II відміни. Особливості відмінювання іменників чоловічого роду в родовому відмінку. Букви *-а (-я)*, *-у (-ю)* в закінченнях іменників чоловічого роду другої відміни. Відмінювання іменників III – IV відмін. Незмінювані іменники. Рід незмінюваних іменників. Відмінювання іменників, що мають форму лише множини. Особливості написання іменників у кличному відмінку. Написання й відмінювання чоловічих і жіночих прізвищ, імен по батькові. Правопис префіксів та суфіксів у складі іменників. Правопис складних іменників (*повторення й поглиблення*).

7. Прикметник: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Групи прикметників за значенням: якісні, відносні, присвійні. Перехід прикметників з однієї групи в іншу. Ступені порівняння якісних прикметників, творення їх. Відмінювання прикметників. Прикметники твердої й м'якої груп. Перехід прикметників в іменники. Творення прикметників (практично). Написання прикметників із суфіксами: *-еньк*, *-есеньк-*, *-ісіньк-*, *-юсіньк-*, *-ськ-*, *-цьк-*, *-зьк-*. Букви *е*, *о*, *и* в прикметникових суфіксах *-ев-*(*-єв-*), *-ов-*(*-йов-*, *-ьов-*), *-ин-*, *-ін-*, *-ичн-*. Написання *не* з прикметниками. Написання *-н-* і *-нн-* у прикметниках. Написання складних прикметників разом і через дефіс. Написання прізвищ прикметникової форми.

8. Числівник: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Числівники кількісні (на означення цілих чисел, дробові, збірні) і порядкові. Числівники прості, складні й складені. Відмінювання числівників. Буква *ь* на кінці числівників і перед закінченням у непрямих відмінках. Роздільне написання складених числівників. Написання разом порядкових числівників з *-тисячний*. Узгодження числівників з іменниками. Правильне вживання числівників на позначення дат і часу.

9. Займенник: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні; питальні й відносні; заперечні; означальні й неозначені (*ознайомлення*). Відмінювання займенників усіх розрядів. Приставний *н* у формах особових і вказівних займенників. Написання разом і через дефіс неозначених

займенників. Правопис заперечних займенників. Написання займенників із прийменниками окремо.

7 клас

1. Дієслово: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: неозначена форма, особові форми, дієприкметник, дієприслівник, безособові форми на -но, -то (*загальне ознайомлення*). Неозначена форма (інфінітив) та особові форми. Доконаний і недоконаний види дієслова. Часи дієслів. Теперішній час. Минулий час. Зміна дієслів у минулому часі. Майбутній час. Дієслова I і II дієвідмін. Букви е, и в особових закінченнях дієслів I і II дієвідмін (*повторення*). Дієвідмінювання дієслів теперішнього й майбутнього часу. Способи дієслів (дійсний, умовний, наказовий). Творення дієслів умовного й наказового способів. Знак м'якшення у дієсловах наказового способу. Безособові дієслова. Способи творення дієслів. *Не* з дієсловами (*повторення*). Правопис *-ться, -шся* в дієсловах (*повторення*).

2. Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприкметниковий зворот. Розділові знаки в реченнях з дієприкметниковими зворотами. Активні й пасивні дієприкметники. Творення й відмінювання активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Правопис відмінкових закінчень дієприкметників. Обмеженість уживання форм активних дієприкметників теперішнього часу в сучасній українській мові, способи їх заміни. Безособові дієслівні форми на -но, -то. Правопис суфіксів дієприкметників. -Н- у дієприкметниках та -нн- у прикметниках дієприкметникового походження. *Не* з дієприкметниками.

3. Дієприслівник як особлива форма дієслова: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівниковий зворот. Розділові знаки при дієприслівниковому звороті й одиничному дієприслівникові. Вид і час дієприслівників. Дієприслівники недоконаного й доконаного виду, творення їх. *Не* з дієприслівниками.

4. Прислівник: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників (*практично*). Ступені порівняння прислівників. Творення й правопис прислівників. Букви -н- та -нн- у прислівниках. *Не* і *ні* з прислівниками. *И* та *і* в кінці прислівників. Правопис прислівників на -о, -е, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання прислівників окремо, разом, через дефіс. Написання прислівникових словосполучень типу: *раз у раз, з дня на день*.

5. Прийменник як службова частина мови. Прийменник як засіб зв'язку слів у словосполученні й реченні. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Види прийменників за будовою. Непохідні й похідні прийменники. Написання похідних прийменників разом, окремо та через дефіс. Синонімічні й антонімічні прийменники. Прийменниково-іменникові конструкції в ролі членів речення.

Сполучник як службова частина мови. Види сполучників за будовою, походженням. Використання сполучників у простому і складному реченнях: сполучники сурядності й підрядності. Написання сполучників разом та окремо. Розрізнення сполучників й однозвучних слів. Синонімічні й антонімічні сполучники.

Частка як службова частина мови. Частки формотворчі та словотворчі. Частки, що надають слову або реченню додаткових відтінків (*практично*). Правопис часток *не* і *ні* з різними частинами мови (*узагальнення*). Написання часток *-бо*, *-но*, *-то*, *-от*, *-таки*.

Вигук як особлива частина мови. Групи вигуків за значенням. Дефіс у вигуках. Кома і знак оклику при вигуках.

8 клас

1. Словосполучення. Будова й види словосполучень за способами вираження головного слова. Речення. Речення прості й складні (повторення), двоскладні й односкладні. Граматична помилка та її умовне позначення (*практично*).

2. Двоскладне речення. Головні й другорядні члени речення. Підмет і присудок. Способи вираження підмета. Простий і складений присудок (іменний і дієслівний). Способи вираження присудка. Тире між підметом і присудком. Узгодження головних членів речення. Речення поширені й непоширені (*повторення*). Порядок слів у реченні. Логічний наголос.

3. Означення, додаток й обставини як другорядні члени речення (*повторення*). Прикладка як різновид означення. Написання непоширених прикладок через дефіс; прикладки, що беруться в лапки. Види обставин (за значенням), способи вираження їх. Порівняльний зворот. Виділення порівняльних зворотів комами.

4. Односкладні прості речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, узагальнено-особові, неозначено-особові, безособові) і підмета (називні). Односкладне речення як частина складного речення. Повні й неповні речення. Тире в неповних реченнях.

5. Просте ускладнене речення. Речення з однорідними членами. Однорідні члени речення (зі сполучниковим, безсполучниковим і змішаним зв'язком). Поширені й непоширені однорідні члени речення. Сміслові відношення між однорідними членами речення (єднальні, протиставні, розділові). Кома між однорідними членами речення. Речення з кількома рядами однорідних членів. Однорідні й неоднорідні означення. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами (*повторення й поглиблення*). Двокрапка й тире при узагальнювальних словах у реченнях з однорідними членами.

6. Речення зі звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями). Звертання непоширені й поширені. Риторичне звертання. Вставні слова (словосполучення, речення). Групи вставних слів і словосполучень за значенням. Розділові знаки при звертанні і вставних словах.

7. Речення з відокремленими членами.

Поняття про відокремлення. Відокремлені другорядні члени речення (також уточнювальні). Розділові знаки при відокремлених членах речення.

9 клас

1. Пряма й непряма мова. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як спосіб передачі чужої мови. Діалог. Розділові знаки при прямій мові й діалозі (*повторення й поглиблення вивченого*).

2. Складне речення, його ознаки. Складні речення без сполучників, із сурядним і підрядним зв'язком. Складносурядне речення, його будова й засоби зв'язку між його частинами. Сміслові зв'язки між частинами складносурядного речення. Розділові знаки між частинами складносурядного речення.

3. Складнопідрядне речення, його будова й засоби зв'язку в ньому. Підрядні сполучники й сполучні слова у складнопідрядних реченнях. Основні види складнопідрядних речень: з означальними, з'ясувальними, обставинними підрядними частинами (способу дії й ступеня, порівняння, місця, часу, причини, наслідку, мети, умови, допусту). Розділові знаки між частинами складнопідрядного речення. Складнопідрядне речення з кількома підрядними частинами. Розділові знаки у складнопідрядному реченні з кількома підрядними частинами.

4. Безсполучникове складне речення. Сміслові відношення між частинами безсполучникового складного речення. Розділові знаки в безсполучникових реченнях.

5. Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку. Розділові знаки у складному реченні з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку.

6. Текст як одиниця мовлення й продукт мовленнєвої діяльності. Текст, його основні ознаки. Будова тексту. Мікротема й абзац. Ключові слова в тексті й абзаці. Види й засоби міжфразового зв'язку (повторення й узагальнення). Повторення вивчених розділових знаків у простому і складному реченнях.

ОРІЄНТОВНІ ТЕМИ УРОКІВ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

5 клас

1. Антоніми (урок вивчення нового матеріалу).
2. Антоніми (урок формування навичок та вмінь).
3. Синоніми (комбінований урок).
4. Пароніми (комбінований урок).
5. Спільнокореневі слова й форми слова (нетрадиційний урок).
6. Вимова приголосних звуків. Уподібнення приголосних звуків (урок вивчення нового матеріалу).
7. Написання «ь» та апострофа (урок формування навичок та вмінь).
8. Речення, його граматична основа: підмет і присудок (комбінований урок).
9. Речення з однорідними членами: без сполучників і зі сполучниками а, але, і (нетрадиційний урок).
10. Урок систематизації та узагальнення з теми «Синтаксис та пунктуація».
11. Докладний усний переказ розповідного тексту художнього стилю з елементами опису тварини, що містить синоніми та антоніми (за колективно складеним простим планом).
12. Письмовий твір-опис предмета (тварини) з використанням слів із суфіксами та префіксами, що надають тексту емоційного забарвлення й виразності (у художньому стилі).
13. Докладний усний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами роздуму.
14. Письмовий твір-роздум на тему, пов'язану з життєвим досвідом учнів, у художньому стилі за колективно складеним планом (тема: «Чому людина має бути чемною»).
15. Письмовий твір-роздум за колективно складеним планом у художньому стилі (тема: «Чому потрібно знати звичаї свого народу»).

6 клас

1. Рід іменників (комбінований урок).
2. Відміни іменників (урок формування навичок та вмінь).
3. Відмінювання іменників II відміни. Правопис відмінкових закінчень (урок вивчення нового матеріалу).
4. Ступені порівняння прикметників (урок формування навичок та вмінь).
5. Урок систематизації та узагальнення з теми «Прикметник».

6. Розряди займенників (нетрадиційний урок).
7. Відмінювання особових займенників (комбінований урок).
8. Відмінювання числівників 1-10, 11-20 і назв десятків (урок формування навичок та вмінь).
9. Сполучення числівників з іменниками (комбінований урок).
10. Урок систематизації та узагальнення з теми «Числівник».
11. Письмовий вибірковий переказ художнього тексту, що містить опис приміщення.
12. Усний твір-опис приміщення на основі особистих вражень або за картиною в художньому стилі.
13. Докладний усний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами опису природи.
14. Докладний письмовий переказ тексту, що містить опис природи.
15. Аналіз письмового переказу.
16. Створення мультимедійної презентації «Школа майбутнього» з елементами опису приміщення та використанням числівників для позначення кількості поверхів, класів, технічних засобів і т. ін.
17. Складання й розігрування діалогу між учнями, яким доручено придбати для класу певну кількість квитків на виставу (зошитів, олівців, кулькових ручок) з використанням числівників у формах непрямих відмінків на позначення кількості та цін.
18. Письмовий твір розповідного характеру з елементами роздуму в художньому стилі (орієнтовні теми: «Що я роблю для здійснення своєї мрії», «У чому полягає гідність людини», «Що важливіше – наполегливість чи скромність») з використанням займенників, що належать до різних розрядів.

7 клас

1. Урок-повторення про вивчені в 6 класі частини мови.
2. Категорії часу, стану та виду дієслів (урок вивчення нового матеріалу).
3. Категорії часу, стану та виду дієслів (урок формування навичок та вмінь).
4. Урок систематизації та узагальнення з теми «Дієслово»
5. Правопис прийменників (комбінований урок).
6. Правопис часток (комбінований урок).
7. Правопис числівників (нетрадиційний урок).
8. Дієприслівниковий зворот: вживання, розділові знаки (урок формування навичок та вмінь)).
9. Граматичні категорії дієприкметника. Активні та пасивні дієприкметники (урок вивчення нового матеріалу).
10. Урок узагальнення та систематизації вивченого у 7 класі.

11. Докладний усний переказ тексту публіцистичного стилю з елементами роздуму (за простим планом).

12. Складання й розігрування діалогів (телефонних розмов), що передбачають уникання небажаного й небезпечного спілкування, протистояння маніпулятивним впливам (із використанням реплік-речень зі звертаннями та вставними словами).

13. Складання есе про значення родинних традицій з використанням дієслів у різних часових формах.

14. Письмовий твір-опис зовнішності людини за картиною українського художника (Т. Шевченка, М. Пимоненка, О. Мурашка т. ін.) у художньому стилі з використанням дієприкметників і дієприкметникових зворотів (за складним планом).

15. Складання звіту про виконану роботу (оформлення в школі зимового саду; створення класного блога і т. ін.) в офіційно-діловому стилі з використанням безособових дієслівних форм на -но, -то.

16. Усний твір розповідного характеру в художньому стилі про виконання певних дій на основі власних спостережень з використанням дієприслівникових зворотів (за складним планом).

17. Портретний нарис у публіцистичному стилі.

8 клас

1. Види зв'язку в словосполученнях (урок вивчення нового матеріалу).
2. Тире в неповних реченнях (урок формування навичок та вмінь).
3. Односкладні прості речення з головним членом у формі присудка (урок формування навичок та вмінь).

4. Відокремлені члени речення (урок систематизації та узагальнення).
5. Відокремлені означення (урок формування навичок та вмінь).
6. Відокремлені обставини (урок формування навичок та вмінь).
7. Порівняльний зворот. Виділення порівняльних зворотів комами (урок формування навичок та вмінь).

8. Головні та другорядні члени речення (урок повторення вивченого).
9. Головні та другорядні члени речення (урок контрольної роботи).
10. Прикладка як різновид означення (нетрадиційний урок).
11. Складання та розігрування діалогу-розпитування або домовляння (телефонної розмови) з використанням неповних речень та односкладних речень.

12. Письмовий твір-опис місцевості (вулиці, села, міста) на основі особистих спостережень і вражень або за картиною в художньому стилі (за складним планом) з використанням речень, ускладнених однорідними членами речення.

13. Аналіз письмового твору.

14. Письмовий твір-опис пам'ятки історії й культури на основі особистих спостережень і вражень у художньому стилі (з використанням відокремлених означень та обставин).

15. Інтерв'ю в публіцистичному стилі.

9 клас

1. Розділові знаки при прямій мові й діалозі (урок вивчення нового матеріалу).

2. Складносурядне речення, його будова й засоби зв'язку між його частинами (урок формування навичок та вмінь).

3. Розділові знаки між частинами складносурядного речення (урок формування навичок та вмінь).

4. Основні види складнопідрядних речень: з підрядними частинами мети, умови, допусту (комбінований урок).

5. Розділові знаки між частинами складнопідрядного речення (урок вивчення нового матеріалу).

6. Складнопідрядне речення з кількома підрядними частинами (урок формування навичок та вмінь).

7. Сміслові відношення між частинами безсполучникового складного речення (комбінований урок).

8. Розділові знаки в безсполучникових реченнях (урок-змагання).

9. Безсполучникове складне речення (урок систематизації й узагальнення вивченого).

10. Розділові знаки у складному реченні з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку (урок формування навичок та вмінь).

11. Стислий усний переказ тексту публіцистичного стилю (за складним планом).

12. Створення роздуму в публіцистичному стилі «Чи можна/варто протиставляти телебачення художній літературі?» (з використанням складнопідрядних речень з підрядними причини та мети).

13. Створення для розміщення на блозі тексту звернення-прохання до однолітків про допомогу людям, які стали жертвами стихійного лиха (з уживанням складнопідрядних речень з підрядними способу дії та ступеня).

14. Усний твір-роздум у публіцистичному стилі мовлення на суспільну тему.

15. Діалог-обговорення теми «Чи зможуть з часом селфі замінити родинні фотографії».

16. Ділові папери. Написання резюме.